

Seinäjoen
ammattikorkeakoulun
julkaisusarja

B

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ari Haasio (toim.)

VERKKO HALTUUN! – NÄTET I BESITTING!

Näkökulmia verkostoituvaan kirjastoon

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
B. Raportteja ja selvityksiä 63

Ari Haasio (toim.)

VERKKO HALTUUN! – NÄTET I BESITTING!

Näkökulmia verkostoituvaan kirjastoon

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoki 2012

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

- A. Tutkimuksia Research reports
- B. Raportteja ja selvityksiä Reports
- C. Oppimateriaaleja Teaching materials
- D. Opinnäytetöitä Theses

SeAMK julkaisujen myynti:

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34, 60100 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5863-40-6 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)

SAATTEEKSI

Verkko haltuun –projektin idea syntyi loppuvuodesta 2008. Verkostoitumisen merkitys kirjastotyössä, alan toimijoiden verkkotaitojen kehittäminen sekä hakeutuvan kirjastotyön edistäminen olivat solmukohtia, jotka poikivat esityksen projektin toteuttamiseksi.

Jo suunnitteluvaiheessa Seinäjoella syntyneitä ideoita ryhdyttiin jalostamaan yhdessä osatoteuttajien kanssa. Ennen muuta Turun kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston ja Vaasan maakuntakirjasto-kaupunginkirjaston panos ja sitoutuminen hankkeeseen sekä idean kehittämiseen olivat projektin kannalta avainasemassa. Tästä suuret kiitokset ennen muuta kirjastotoimenjohtaja Birgitta Aurénille ja kirjastotoimenjohtaja Inkeri Näätsaarelle. Myös Pietarsaaren kaupunginkirjasto, Porvoon kaupunginkirjasto ja Ylöjärven kaupunginkirjasto ovat olleet aktiivisesti mukana hankkeessa sen keskeisinä toimijoina, mistä kiitokset heille.

Yksi projektin keskeisistä tavoitteista oli myös edistää kaksikielisyyttä. Verkko haltuun! – Nätet i besittning! onkin tuottanut materiaalia ja toiminut aktiivisesti kummallakin kotimaisella kielellä. Tämä näkyy myös käsillä olevassa julkaisussa, joka on osittain ruotsinkielinen. Periaatteena on ollut, että hankkeeseen osallistuneet henkilöt ovat voineet kirjoittaa oman osuutensa äidinkielellään.

Projektipäällikköinä hankkeessa ovat toimineet Leena Elenius (31.8.2011 saakka) ja Päivi Jokitalo (1.9.2011-30.9.2012). He ovat omalta osaltaan kehittäneet hanketta näkemyksiensä ja kokemuksiensa kautta yhdessä työelämän kanssa sen tarpeita vastaavaksi ja edistäneet aktiivisesti verkostoitumista.

Verkko haltuun -hankkeessa toimintatavat ja käytetty kehittämisote edellyttivät kirjastoammattilaisilta käsitteellistä pohdintaa. Alusta saakka toimijoita askarrutti se, kuinka hankkeen kohderyhmistä tulisi puhua. Kun palveluita on tarkoitus suunnitella ja kehittää yhdessä osallistujien kanssa, ei mukanaolijoita mielellään kutsu syrjäytymisvaarassa oleviksi. Nimitys ei helposti istu käsitykseen, jonka mukaan kohderyhmät ovat palvelun tarjoajien kanssa vertaisia, oman elämänsä ja palvelutarpeidensa asiantuntijoita. Hankkeen keväisen koulutuskiertueen aikana tunsimme kaikki, että toimintojen esittely vaatii harjoittelua: kuinka kuvailla projektia niin, ettei suhtautuminen vaikuta ylhäältä alaspäin, ammattilaiselta kohteelle suuntautuvalla puheella. Miten kunnioittaa hanketoimintojen paikallisia osallistujia niin, etteivät he näyttäytyä vain ammattilaisten toimien kohteena? Tämän artikkelikokoelman tekstit osaltaan osoittavat, onnistuimmeko asiassa.

Koska tämä artikkelikokoelma pyrkii ennen muuta levittämään hyviä käytänteitä alan toimijoiden keskuudessa ja jakamaan saatuja kokemuksia refleктоimalla

niitä, ei näkökulma ole tieteellinen. Tarkoituksena on ollut, että projektin aktiiviset toimijat voivat tämän julkaisun avulla kertoa kokemuksistaan ja saatuja tuloksia voidaan hyödyntää konkreettisesti kentällä hakeutuvassa kirjastotyössä ja kirjastojen verkostoitumisessa.

Toimijat kohtasivat kolmivuotisen projektin aikana myös paljon muuta mietittävää kuin käytetyt käsitteet. Hanke, jossa koordinointi ja hallinnointi tapahtuu yhtäällä ja käytännön toteutus toisaalla - tässä tapauksessa viidellä eri paikkakunnalla - vaatii toimivan verkoston. Osallistuvien kirjastojen kannalta positiivista oli, ettei toimintoja käytännössä toteuttavien kirjastoammattilaisten tarvinnut pyörittää taloutta, raportoida tehtyä rahoittajalle ja hoitaa maksatushakemusten valmistelua, vaan tästä huolehdittiin Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Tällainen malli edellyttää selkeää työnjakoa, yhteisymmärrystä toimijoiden kesken sekä tehokkaita viestintäkanavia ja käytäntöjä. Sitä vaatii myös hankkeen maantieteellinen hajonta eri puolille Etelä- ja Länsi-Suomea. Hankkeen kaksikielisyys oli vain ja ainoastaan rikkaus. Se oli kuitenkin huomioitava sekä dokumentaatioissa että tiedotuksessa.

Kuten käsillä olevan julkaisun artikkeleista ilmenee, Verkko haltuun -projektissa toimineet kirjastoammattilaiset huomasivat pienryhmissä tehtävän sosiaalisen kirjastotyön vaikuttavan myös omaan rooliinsa. Kun samat osallistujat tavataan useita kertoja, heidän kanssaan tutustutaan ja käsitellään vaikeita ja raskaitakin henkilökohtaisia tilanteita, ammattilaisen ja kanssaihminen roolit lähestyvät toisiaan. Monialainen yhteistyö sosiaalityöntekijöiden, toimintaterapeuttien tai vankilapastorin kanssa edellyttää sekin toimijoiden rooleihin liittyvää rajanvetoa, keskustelua ja omakohtaista pohdintaa.

Verkko haltuun -hankkeen kaltaisessa projektissa jonkinasteinen ristiriita sisältyy jatkuvuuden vaatimuksen ja kokeiluluontoisen toiminnan välimaastoon. Kukaan ei toivo, että projektikauden päätyttyä myös toiminnot lakkaavat, mutta toisaalta hankkeessa tulee voida testata, pilotoida, yrittää ja erehtyä. Kaikki kokeiltu ei voi jäädä elämään, eikä jokainen toteutettu toimintamuoto ole yhtä onnistunut. Jatkuvuutta voi edustaa myös LivingLab-toimintamallin omaksuminen, uskaltava ja virheet salliva asenne, avoin ote kehittämiseen.

Ohjausryhmän merkitys edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi on ollut suuri. Hankkeen ohjausryhmään ovat kuuluneet:

Ari Haasio pj. (SeAMK Kulttuuri, varajäsen Pirkko Vuorela),
Birgitta Aurén (Vaasan kaupunginkirjasto, varajäsen Marja Mikola),
Jaana Rantala (Turun kaupunginkirjasto, varajäsen Ulla-Maija Maunu),
Hannu Haapala (SeAMK, varajäsen Tarja Koskimies),
Irmeli Jussila (SeAMK Kulttuuri, varajäsen Hannu Ruokonen),
Satu Huikuri (rahoittajan edustaja, Lapin Ely-keskus)

Merja Wikman siht. (SeAMK Kulttuuri)
Paula Saunamäki siht. (SeAMK Kulttuuri)
Päivi Jokitalo (SeAMK Kulttuuri, 1.9.2011 alkaen)
Leena Elenius (SeAMK, Kulttuuri, 31.8.2011 saakka)

Tässä yhteydessä haluammekin kiittää kaikkia ohjausryhmän työskentelyyn osallistuneita henkilöitä heidän arvokkaasta panoksestaan projektin loppuun saattamiseksi. Myös alueilla toimineet aktiivit ansaitsevat suuren kiitoksen hankkeen onnistumisesta. Pedagogiset informaattikot Terhi Piikkilä ja Lena Sångfors Vaasasta sekä pedagoginen informaattikko Ella Mustamo ja informaattikko Tarja Nikander Turusta ovat olleet aktiivisesti toteuttamassa hankkeen eri osioita sekä jakamassa hyviä käytänteitä eri tilaisuuksissa. Vaasassa Iltasatuja kotiin -toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen osallistui myös pedagoginen informaattikko Anna-Maija Koskimies-Hellman. Kiitokset heille kuin myös kaikille niille alan toimijoille, jotka ovat eri puolilla maata osallistuneet hankkeen tilaisuuksiin ja ovat olleet omalta osaltaan viemässä eteenpäin Verkko haltuun -hankkeen sanomaa.

Seinäjoella 10.9.2012

Ari Haasio

Päivi Jokitalo

SISÄLLYS

SAATTEEKSI	1
<i>Ari Haasio</i>	
KIRJASTOJEN VERKOSTOITUMISESTA JA VERKOTTUMISESTA	
LYHYESTI	7
<i>Leena Elenius</i>	
KAIKKI MUKAAN TEKEMISEN VERKOSTOON	9
<i>Tarja Nikander</i>	
KIRJASTO JA VOIMAANNUTTAVAT SANAT KUNTOUTUKSESSA:	
TAPAUKERTOMUS	14
<i>Päivi Jokitalo</i>	
IHMISTEN VERKOSTOT: HANKEVIESTINTÄÄ JA HYVIÄ	
KÄYTÄNTEITÄ	21
<i>Päivi Jokitalo</i>	
PROFESSIONAALI KANSSAIHMINEN: ETSIVÄN, HAKEUTUVAN JA	
SOSIAALISEN TOIMINNAN KIRJASTOTYÖHÖN TUOMIA MUUTOKSIA	28
<i>Ella Mustamo</i>	
VERKKO HALLUSSA	34
<i>Terhi Piikkilä & Lena Sågfors</i>	
YKSIMIELISESTI KAKSIKIELISESTI –	
OM TVÅ INFORMATIKER PÅ TVÅ SPRÅK	38
<i>Anna-Majja Koskimies-Hellman</i>	
GODNATTSAGOR INIFRÅN	42
<i>Ari Haasio</i>	
KIRJASTOAMMATTILAINEN VERKOSSA	46
VERKKO HALTUUN TIIVISTETTYNÄ	57
NÄTET I BESITTNING. RESUMÉ	61

Ari Haasio

KIRJASTOJEN VERKOSTOITUMISESTA JA VERKOTTUMISESTA LYHYESTI

Kun Verkko haltuun –projektiä ryhdyttiin ideoimaan, tavoitteena oli niin kirjastoammatillisen henkilöstön verkkotaitojen kehittäminen kuin verkostoituminen alan toimijoiden kesken hyvien käytänteiden edistämiseksi.

Verkostoituminen on terminä vanha ja kirjastoista puhuttaessa se voidaan ymmärtää ennen muuta organisaatioiden ja niissä toimivien ihmisten välisistä yhteistyö- ja vuorovaikutussuhteista. Anderssonin (1994) mukaan verkostosuhteen lähtökohtaoletuksena on, että osapuolet ovat vastavuoroisesti riippuvaisia toisistaan ja että molemmilla on hyötyä resurssien yhdistämisestä.

Verkottuminen puolestaan on liiketaloustieteessä käyttöön vakiintuneen määritelmän mukaan tietotekniikan ja tietoverkkojen sekä niihin pohjautuvan verkkoliiketoiminnan käyttöä. Ihminen tai yritys on verkottunut, kun pääsy tietoverkoihin on auennut ja uusia mahdollisuuksia on otettu käyttöön. (Niemelä 2002, 13) Samaa ajatusta voidaan hyvin soveltaa myös ei-kaupallisiin organisaatioihin.

Niemelän mukaan (2002, 13-14) verkosto siis on kokonaisuuden sosiaalinen puoli kun taas verkko on kokonaisuuden tekninen puoli, joka mahdollistaa yhteyden ja tiedon siirron toimijoiden välillä. Verkostoituminen ja verkottuminen eivät ole toisistaan erillisiä asioita vaan ne täydentävät toisiaan muodostaen yhdessä oivan kokonaisuuden esimerkiksi silloin kun puhumme sosiaalisesta mediasta.

Parhaimmillaan verkostoituminen saa kuitenkin erilaisia ilmenemismuotoja, jotka näkyvät sosiaalisena toimintana henkilöiden ja organisaatioiden välisessä kanssakäymisessä niin tietoverkkoja hyödyntäen kuin perinteisiä, ei-virtuaalisia verkostoja hyödyntäen.

Useat yritykset strategisia verkostoja, joilla Toivolan (2006, 9-12) mukaan tarkoitetaan sellaista yritysten välistä toimintaa, joka perustuu yhteistyöhön ja jossa toimitaan avoimilla sopimuksilla ja uskotaan pitkäaikaiseen kumppanuuteen ilman tarkasti määritettyjä tehtäviä. Myös kirjastot toimivat vastaavalla tavalla: selkeimpiä esimerkkejä tästä ovat esimerkiksi maakuntakirjastoyhteistyö tai erilaiset kirjastokimpat.

Sosiaalisen median keskeiset elementit ovat yhteisöllisyys ja vuorovaikutus. Se on joukko Internet-sovelluksia, jotka hyödyntävät web 2.0 –teknologiaa ja mahdollistavat loppukäyttäjien tuottaman sisällön luomisen, välittämisen ja jakamisen. (Haasio 2011, 123).

Verkostoitumisen merkitys on organisaation kehittämisen kannalta suuri. Verkottuminen puolestaan edesauttaa verkostoitumista. Se helpottaa ajasta ja paikasta riippumatonta interaktiota, hyvien käytänteiden jakamista, edistää tiedon kumulaatiota ja osaamista. Edellytyksenä tälle kuitenkin on hallittu ja oikeaoppinen sosiaalisen median välineiden hyödyntäminen.

Verkottuminen vaikuttaa merkittävästi kirjastotyön luonteen muutokseen (esim. Karhula 2005). Tämä on selkeästi ollut havaittavissa myös nyt esillä olevassa projektissa. Tietoverkot ovat mahdollistaneet paitsi hyvien käytänteiden levittämisen, ajantasaisen kommunikaation, myös sisällöllisten muotojen kehittämisen ja ennen kaikkea eri toimijoiden osallistumisen aktiivisesti yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Nyky-yhteiskunnassa verkottuminen on verkostoituminen edellytys. Esimerkiksi sosiaalinen media tarjoaa hyviä työvälineitä ja mahdollistaa tehokkaamman verkostoitumisen. Tässä projektissa on hyödynnetty useita sosiaalisen median mahdollisuuksia: Facebook ja bloggaus eräinä esimerkkeinä.

Lähteet

- Andersson, C. 1994. Verkostot ja strateginen oppiminen klustereissa. Aikuiskasvatus 4.
- Haasio, A. 2011. Mitä iloa Internetistä: hyödy verkkopalveluista, sukella sosiaaliseen mediaan. Helsinki: Avain.
- Karhula, P. 2005. Verkossa – uudelleen organisoituvaa kirjastotyötä. Teoksessa I. Karppinen & J. Piukkula (toim.) Kirjastot it-ympäristössä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Niemelä, S. 2002. Menestyvä yritysverkosto: verkostonrakentajan abc. Helsinki: Edita.
- Toivola, T. 2006. Verkostoituvaa yrittäjyyttä : strategiana kumppanuus. Helsinki: Edita.
-

Leena Elenius

KAIKKI MUKAAN TEKEMISEN VERKOSTOON

Kehittämiprojektin verkostossa tärkeää on kaikkien toimijoiden sitoutuminen. Yhteiseen työhön tarvitaan kirjastojen osaajien lisäksi yhteistyökumppaneiden verkoston asiantuntijoita. Projektin tavoitteiden saavuttaminen edellyttää työnjakoa kirjastojen ja yhteistyökumppaneiden kesken. Linjauksia, valintoja ja painotuksia tehdään heti projektin alussa ja sen aikana. Verkko haltuun! Nätet i besittning! –hankkeessa myös osallistujilla on ollut keskeinen rooli toiminnan ja palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Projektin alkuvaiheessa on saatettava yhteen kaksi perustavoitetta: projektin kirjastotoimijoiden ydinverkosto kootaan ja projektisuunnitelman idea puretaan konkreettisiksi teoiksi. Perusta on hyvä rakentaa nimenomaan tässä järjestyksessä. Ensin rakennetaan verkosto kokoon ja sen jälkeen tartutaan konkreettisesti projektisuunnitelman toteuttamiseen.

Sosiaalisen kirjastotyön kehittämiprojekti tarvitsee innostuneen, sitoutuneen, luottamusta herättävän ja sitä vahvistavan osaajaverkoston. Kaikki toimijat, yhteistyökirjastojen ammattilaiset ja yhteistyötahojen asiantuntijat on saatava mukaan jo projektin suunnitteluvaiheessa. Aina tämä ei ole mahdollista, joten sitä tärkeämpää on, että projektin alkuvaiheessa energia suunnataan erityisesti asiantuntijaverkoston rakentamiseen ja sitouttamiseen. Ilman osaavia ihmisiä, ilman heidän välistään avoimuutta ja luottamusta ei synny uutta, kokeilevaa toimintaa.

Yhteinen linjaus ja työnjako paikallisten tarpeiden pohjalta

Alussa linjataan projektin kehittämis- ja kokeilutoiminnan perusteet. Koska Verkko haltuun -hanke oli maantieteellisesti laaja, monen toimijan ja monen erilaisen idean projekti, oli tärkeää, että kaikkea tehtyä ja koettua dokumentoitiin koko matkan ajan. Osan projektien lopputuloksesta muodostaa juuri tämä dokumentaatio, johon opitut asiat ja kokemukset on kirjattu.

Koska kehittämistyötä tehtiin monella paikkakunnalla samaan aikaan, tarvittiin työnjakoa. Tavoitteena oli myös monipuolinen kokemusten kooste, joten valintoja ja painotuksia oli tehtävä. Projektin aikana työnjakoa tarkennettiin tekemällä rajauksia ja uusia avauksia. Kirjastojen keskinäiseen työnjakoon vaikuttivat niiden aikaisemmat yhteistyökumppanit, paikalliset tarpeet ja osaltaan myös sattuma.

Isompien kirjastojen, Turun ja Vaasan kaupunginkirjastojen, kanssa sovittiin väljästä sisällöllisestä työnjaosta. Vaasassa kokeilut keskittyivät mm. maahanmuuttajatyöhön, erilaisiin oppimis- ja lukemishaittoihin ja vankilayhteistyöhön. Turussa ideoitiin työmuotoja mielenterveyskuntoutujien, lomautettujen ja työttömien sekä pitkäaikaissairaiden tukemiseen. Myös erityisnuoret olivat yhtenä kohderyhmänä. Pietarsaareissa, Porvoossa ja Ylöjärvellä kohderyhmiksi muotoutuivat mm. työttömät, kehitysvammaiset ja maahanmuuttajat. Vaasassa ja Pietarsaareissa toiminnassa on ollut mukana sekä suomen- että ruotsinkielisiä.

Kehittämistä sekä kasvokkain että verkossa

Verkko haltuun -projektissa kirjastojen asiantuntijaverkostot tapasivat liveinä ja verkossa. Palavereja ja työpajoja pidettiin sekä Seinäjoella ammattikorkeakoulun tiloissa että kirjastoissa. . Säännöllisesti aamukahvien aikaan järjestetyt verkkotapaamiset toivat rytmiä paikalliseen työskentelyyn. Tapaamisissa vaihdettiin työkuulumiset, jaettiin ideoita ja suunnattiin projektin laivaa eteenpäin.

Verkkotapaamiset sitouttivat, mutta olivat muutoinkin tarpeellinen työskentelyalusta. Useita tekstejä, esittelyluentoja ja työpajoja suunniteltiin sekä valmisteltiin yhdessä keskustellen ja kirjoittaen Adobe Connectin välityksellä. Käytössä olivat myös muut yhteistyöskentelyn mahdollistavat välineet.

Kasvokkaisista tapaamisista ei täysin luovuttu missään vaiheessa. Ne säilyivät tärkeänä osana verkoston työskentelyä. Syvällisempää keskustelua ja ajatusten vaihtoa edellyttävät aiheet vaativat näitä tapaamisia.

Aittoa yhdessä tekemistä uusien kumppaneiden kanssa

Kirjaston asiantuntijaverkoston lisäksi sosiaalisen kirjastotyön kehittämishanke vaatii yhteistyökumppaneita. Kirjaston on lähes hyödytöntä ideoita, suunnitella ja käynnistää toimintaa ilman kumppaneita.

Keskityimme projektissa tunnistamaan tilanteita, joissa kirjasto on aikaisemmin toiminut sosiaalisen kirjastotyön alueella. Ne ovat voineet olla pieniä palveluesittelyjä, kirjavinkkausta, vierailuja tai muita yhteistapahtumia.

Monesti kirjastot ovat jo tehneet erilaista yhteistyötä kolmannen sektorin tai julkishallinnon toimijoiden kanssa. Yksi malli on koulu yhteistyö. Vaikka kuntatasolla siinä on eroja, löytyy koulu yhteistyöstä hyviä malleja suunnitelmallisesta, etenevästä ja vastavuoroisesta yhteistyöstä.

Paikallisten tarpeiden ja ajankohtaisten asioiden tunnistaminen ja niihin tarttumisen nopeuttaa kehittämistoimintaa. Silloin innostaminen ja sitouttaminen sujuvat

helpommin ja yhteisessä suunnittelussa voidaan joustavammin edetä sisältöihin ja konkreettiseen toimintaan.

Itse osallistujien tavoittaminen eli toiminnan tai palvelujen markkinointi onnistuu parhaiten yhteistyökumppaneiden ja heidän verkostojensa kautta. Erityisesti osallistujien löytäminen kehittämistoiminnan kokeiluihin voi olla vaikeaa ilman kumppaneita. Heillä on usein valmis, tuttu verkosto, jossa vallitsee keskinäinen luottamus.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa aikaisemmin tehty yhteistyö on monissa kunnissa ollut satunnaista ja yksittäistä. Pitkäkestoisempaan, säännölliseen ja suunnitelmalliseen yhteistyöhön ei välttämättä ole edetty. Erityisesti aikuisväestölle suunnattu toiminta on ollut harvinaista lukuun ottamatta lukupiirejä tai muita kirjallisuusteemaisia ryhmiä. Ne ovat toki kirjaston perusidean mukaisia ja soveltuvat ytimeltään hienosti myös Verkko haltuun -projektin toimintaan, koska ne lisäävät osallisuutta ja vahvistavat yhteenkuuluvuutta. Syrjäytymisen ennaltaehkäisy oli yksi projektin suurista tavoitteista.

Osallistujien ääni ja äänettämyys

Sosiaalisessa kirjastotyössä palvelujen käyttäjien ja osallistujien mielipiteiden ja kokemusten kuuleminen on välillä haastavaa. Käyttäjiä ja osallistujia voi olla vaikea tavoittaa eikä heidän toiveistaan ja odotuksistaan ole useinkaan selvää käsitystä.

Yhteistyökumppaneilta kirjastolaiset saavat hyviä ideoita, tietoa ja tärkeää tukea. On hyvä pyrkiä heti alusta lähtien *yhteiseen tekemiseen* kaikilla tavoilla. Suunnittelu, toteutus ja jälkityöt arviointineen kannattaa hoitaa yhdessä ja toivottavasti myös niin, että itse palveluihin tai toimintaan osallistuneita on mukana. Osallistujilla voi olla suunnittelussa ja toteutuksessa erilaisia rooleja. Timo Toikon (2010) mukaan asiakasosallisuudessa on useita tasoja: asiakkaan maailman ymmärtäminen, asiakkaan kuuleminen, asiakas osallistujana ja asiakas päämiehenä. Myös kehittämissankkeen tavoitteista riippuen osallistujien rooli ja sitoutumisen aste vaihtelevat.

Käyttäjien kokemukset ovat arvokasta tietoa palvelujen suunnittelijalle. Sosiaalisen kirjastotyön piirissä kokemus ei välttämättä tule kuulluksi eikä nähdyksi, joten osallistujat saattavat tarvita *asiemiesään*en edustajia suunnittelu- ja arviointitilanteisiin. Tästäkin huolimatta käyttäjiä on hyvä etsiä aktiivisesti palvelusuunnittelun eri vaiheisiin. Kun osallistujat ovat mukana, palvelu tavoittaa sisällöllisesti ja menetelmällisesti parhaiten.

Projektien yhteinen kokeilu on yksi hyvä tapa käynnistää toimintoja. Se vaatii toki huolellista suunnittelua ja molemminpuolista tahtoa, mutta vauhdittaa kokeilutoiminnan käynnistämistä. Ongelmaksi voi muodostua, että yhteiskokeilut eivät jatku

hankekauden jälkeen. Arvokas lopputulos on kuitenkin paikalliselle tasolle syntynyt tekijöiden ja osaajien verkosto, jota jatkossa on mahdollista hyödyntää.

Yhteisöllistä mediakasvatusta aikuisille

Tiedontuottamisen, osallistumisen ja lukemisen muutokset ovat tuoneet keskusteluun uusia kysymyksiä kansalaisten mahdollisuuksien, tietämyksen ja osaamisen tasosta ja laadusta. Tietoyhteiskunnassa toimiminen edellyttää taitoja ja tietoja, joita kaikilla kansalaisilla ei välttämättä ole. Palvelut ovat siirtyneet verkkoon ja ovat siten *osalta kansalaisista* tavoittamattomissa. Syyt voivat olla taloudellisia, taidollisia, tiedollisia tai asenteellisia.

Verkkoyhteiskunnan palvelujen ja yhteisön ulkopuolelle jääminen ei ole rajattu mihinkään ikäryhmään, mutta enemmän ongelma koskee aikuisväestöä ja vanhuksia. Ainakin näin oletetaan, joskin nuorten verkkotaitojen yksipuolisuudesta on sekä tehty havaintoja että käyty keskustelua.

Verkko tarjoaa itsessään osallistumisen mahdollisuuksia, mutta ennen kaikkea sujuvat ja käytännölliset verkkotaidot antavat ihmisille tunteen ja kokemuksen pärjäämisestä, onnistumisesta ja avautuvista mahdollisuuksista. Osaamattomuuden kokemuksesta voi seurata osattomuuden ja näköalattomuuden tunne. Se voi johtaa ajatukseen ja tunteeseen siitä, etteivät osallistuminen, oppiminen tai työllistyminen ole enää mahdollisia. Projektissa järjestettiin verkko- ja teknologiatyöpajoja ja tilaisuuksia, joissa osallistujat oppivat verkko- ja mediataitoja. Verkkotyöpajojen lisäksi osallistujat tutustuivat mm. digikameroihin ja äänikirjalaitteisiin.

Kirjasto on hyvä oppimisen paikka aikuisille. Se on maksuton, paikallinen ja avoin tila, joka mahdollistaa itsenäisen oppimisen *varsinaisen toiminnan ulkopuolella ja sen jälkeen*. Kirjastosuhteen päivittäminen on jo itsessään oppimiskokemus, sillä kaikille palvelujen ja kokoelmien monipuolisuus ei ole entuudestaan tuttua.

Oppimisen paikkoja myös alan opiskelijoille

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelman hallinnoima hanke tarjosi oppimismahdollisuuksia myös alan opiskelijoille. Osana valinnaisia projektiopintojaan opiskelijaryhmä suunnitteli, toteutti ja arvioi verkko-koulutustyöpajoja pitkäaikaistyöttömille. Suunnittelussa toimittiin mahdollisimman asiakaslähtöisesti, sillä opiskelijat organisoivat fokusryhmähaastattelun osallistujille etukäteen. Saadun tiedon pohjalta he toteuttivat verkkotyöpajat, joissa käytiin läpi verkkotiedonhakua, tietotekniikkaa, verkkoasiointia ja mm. työnhakua.

Toinen opiskelijaryhmä arvioi kirjastojen verkkosivujen ja muiden verkkopalvelujen soveltuvuutta erityisryhmille. Esteettömyysarviointien lisäksi opiskelijat pohtivat sivustojen selkeyttä, sisällön hyödynnettävyyttä hakeutuvaan kirjastotyöhön sekä palvelujen innostavuutta. Koottua tietoa käytettiin apuna projektin verkkopalvelun suunnittelussa ja sisällön tuottamisessa.

Opiskelijat kokivat oppimistehtävät haastavina ja kiinnostavina. Erityisesti verkko-työpajat suunnitellut ja toteuttanut ryhmä koki saaneensa arvokasta kokemusta ja rohkeutta asiakkaiden kohtaamiseen ja erilaisten ryhmien ohjaamiseen.

Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaan projektit tarjoavat oppimistehtäviä ja opinnäytetöiden aiheita. Koulutusohjelman ja projektin välinen yhteistyö on hyvä suunnitella alusta lähtien tarkasti, jotta molempien tahojen toiveet, tarpeet ja vaatimukset tulevat täytetyiksi. Haasteena on hankkeiden lyhyys, etuna niiden joustavuus. Monet tehtävät edellyttävät opiskelijoilta heittäytymistä työelämän kaltaisiin tilanteisiin. Jotta heittäytyminen on turvattua, on projektin ja koulutusohjelman yhteinen suunnittelu tärkeää.

Suunnitelmasta toteutukseen

Suunnitelma on suunnitelma. Se on kuva maastosta, joka on vieras, tuntematon ja outo. Projektissa suunnitelman väljyys on etu ja antaa mahdollisuuksia moneen suuntaan. Ison hankkeen kohdalla tavoitteiden tarkkuus ja realismi auttavat kuitenkin toiminnan suunnittelussa ja kaikkien toimijoiden sitoutumisessa projektin eri vaiheisiin.

Kehittämishankkeen hyödynsaajina ovat ensisijaisesti mukana olevat, mutta kokeilujen, kokemusten ja opitun jakaminen jo matkan aikana kuuluu tarinan juoneen. Kehittämisen sietämätöntä hitautta ja etenemättömyyden harhaa on opittava kestämään. Yksilöt, yhteisöt ja paikat ja alueet oppivat eri tavoin. Soveltaminen edellyttää oivaltamista. Se on kohtuullisen hyvän käytäntötyön perusta.

Lähde

Toikko, T. 29.3.10 Palveluiden käyttäjien rooli kehittämistyössä. Luento. Seinäjoki. Verkko haltuun ja Valtaväylä -projektien yhteiskoulutus.

Tarja Nikander

KIRJASTO JA VOIMAANNUTTAVAT SANAT KUNTOUTUKSESSA: TAPAUSKERTOMUS

Hakeutumaan ja hakemaan

Kun Turun kaupunginkirjastossa alettiin suuntautua hakevaan ja hakeutuvaan kirjastotyöhön tietoisesti ja suunnitelmallisesti, kartoitettiin tietysti mahdollisia yhteistyötahoja. Erilaiset vanhusten palvelulaitokset ja hyvinvointikeskukset nousivat esiin itsestään selvän oloisesti. Mutta mitä muuta toimintaa ja toimijoita kaupungissa on, joiden piirissä olevat ihmiset, kansalaiset, voisivat hyötyä kirjaston palveluista?

Kolmannen sektorin suunnalta löytyy monenlaista toimintaa, jossa ihmisiä yhdistää jokin sairaus, vaikea elämänvaihe, aikuiseksi kasvamisen kipupisteet, yhteiskunnan marginaaliin joutuminen tai sen uhka ja niin edelleen. Aavistelimme, että näissä ryhmissä saattaisi olla potentiaalisia kirjastonkäyttäjiä, jotka tarvitsisivat aktiivista lähestymistä kirjaston taholta, hakeutumista yhteistyöhön ja aivan konkreettista hakemista kirjastoon.

Kirjastomaailmassa ajatellaan yleisesti, että kirjastot ovat yhteiskunnan demokraattisimpia laitoksia, matalan kynnyksen palvelua, jonne jokaisen on helppo tulla. Siellä ei asiakkuuden perustaksi kysytä kukkaron paksuutta, koulutustaustaa, sosiaalista statusta tai muuta vastaavaa. Ja jos ei ole tottumusta kirjaston käytössä, niin opastusta annetaan. Tunnemmeko kaikki mahdolliset esteet, jotka vaikuttavat siihen, ettei kirjaston ovea olekaan helppo avata? Olemmeko tulleet ajatelleeksi, että vaikkapa mielenterveyskuntoutujat kokevat otsassaan olevan leiman, joka tekee heidät muiden silmissä toisen luokan kansalaisiksi, menestystä arvostavan maailman epäonnistujiksi? Sitten onkin turvallisempaa kokoontua omissa ryhmissä, saman kohtalon kokeneiden parissa, tutuissa tiloissa. Ja kuitenkin kuntoutumisen kannalta olisi tärkeää uskaltautua muiden joukkoon julkisiin tiloihin, julkisten palveluiden käyttäjiksi. Voisiko kirjastolla olla tässä jokin rooli?

Mietimme myös liikettä toiseen suuntaan eli lähtemistä ulos kirjaston seinien sisältä muiden toimijoiden tiloihin. Mitä annettavaa kirjastolla omilla toimintamuodoillaan ja osaamisellaan olisi toisen toiminnan sisällä ja maaperällä? Näin mukaan valikoitui muun muassa Turussa toimiva Lounais-Suomen Syöpäyhdistys r.y..

Kumppanuuden rakentuminen

Yhteistoiminnan mahdollisuuksista olivat keskenään neuvotelleet Lounais-Suomen Syöpäyhdistys r.y.:n toimitusjohtaja ja kirjaston puolelta Tapahtumat ja kohderyhmäpalvelut –toimintayksikön palvelupäällikkö. Neuvotteluissa oli päädytty pienimuotoisten kirjallisuustuokioiden järjestämiseen yhdistyksen toiminta- ja palvelukeskus Meri-Karinan kursseilla. Käytännön toteuttajaksi pyydettiin allekirjoittanutta.

Aivan ensimmäiseksi oli saatava käsitys siitä, mikä tämä yhdistys oikein on ja miten se toimii. Hyvä tiedonlähde olivat järjestön kotisivut ja myös yhdistyksen julkaisema lehti Syöpä-Cancer. Yhdistys on perustettu vuonna 1951 ja se määrittää itsensä kansanterveysjärjestöksi. Yhdistyksen ydinosamista ovat syöpäsairaiden palveluasuminen sekä sosiaalinen tukeminen. Lisäksi yhdistys tekee valistustyötä ja muuta syöpäsairauksia ennaltaehkäisevää työtä pitämällä yllä syöpäneuvonta-asemaa ja harjoittamalla julkaisu- ja toimintaa. Aiheeseen liittyviä koulutustilaisuuksia järjestetään niin ammattihenkilöstölle, alan opiskelijoille kuin suurelle yleisöllekin. Yhdistyksellä on tehostetun palvelun koti Karinaranta, saattohoitoa sairauden terminaalivaiheessa oleville Karinakodissa sekä mainittu toiminta- ja palvelukeskus Meri-Karina. Sen lisäksi yhdistyksellä on neuvontapalvelua Forssassa, Loimaalla, Salossa ja Uudessakaupungissa.

Meri-Karinan keskeistä toimintaa ovat sopeutumisvalmennuskurssit syöpää sairastaville, heidän perheilleen ja läheisilleen. Kurssit kestävät viisi päivää ja niillä annetaan tietoa sairaudesta, sen vaikutuksista sairastuneen ja läheisten elämään, hoidoista ja niiden vaikutuksista jne. Luennoitsijoina on alan asiantuntijoita ja kurssilaisten keskinäinen vertaistuki on tärkeää. Kurssseja suunnataan eri syöpätyyppeihin sairastuneille, hiljan sairastuneille ja jo pitempään sairauden kanssa eläneille. Myös erilaisia virkistyskursseja on tarjolla. Näiden kurssien ohjelmaan päätettiin sisällyttää kirjaston osuutena kirjallisuustuokiot.

Sitten olikin otettava yhteyttä suoraan toiminta- ja palvelukeskukseen ja siellä kurssseja suunnittelevaan henkilökuntaan. Kuinka usein kurssseja on, miten kurssien ohjelma rakentuu, kuinka paljon osallistujia kursseilla on ja minkälainen on ikäjakautuma? Nämä olivat ensimmäisiä selvitettäviä kysymyksiä. Myös sitä tuli pohtia, miten kirjaston osuus sulautetaan luontevasti muun kurssiohjelman lomaan. Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuksen vastaavasta hoitajasta tulikin tärkein yhteistyökumppani. Hän toivotti kirjaston tervetulleeksi heidän maaperälleen ja sanoi, että kurssien ohjelmassa voi mieluusti olla muutakin kuin vain sairauteen keskittyvää tiedon jakamista. Tarvitaan ikään kuin hengähdystaukoja, jotka vievät ajatuksia pois sairaudesta.

Oma valmistautuminen: mikä on minun roolini

Kun olin ottanut tehtävän vastaan, jouduin miettimään perusteellisesti, mitä se oikein tarkoittaa. Syöpäsairaudella on edelleen pelottava kaiku, vaikka hoitomenetelmät ja lääkkeet ovat kehittyneet nopeaan tahtiin. Jokaiselle syöpädiagnoosin saaneelle tieto on enemmän tai vähemmän shokki, joka panee miettimään elämää uudesta näkökulmasta. Elämän haavoittuvuus tulee todeksi.

Syöpään sairastuu yhä useampi, erityisesti väestön ikääntyessä ja niin lähes jokaisen tuttava- tai ystäväpiirissä on joku tämän sairauden läpikäynyt. Niin on minunkin lähipiirissäni. Sisareni sairastui rintasyöpään ja menehtyi siihen 47-vuotiaana. Serkkuni selvisi samasta sairaudesta muutamaa vuotta myöhemmin ja työtovereistakin pari sairastui, mutta selvisi.

Sisaren sairastuminen ja kuolema reilut kymmenen vuotta sitten oli raskas ja vaikea asia. Suru menetyksestä on olemassa edelleen jossain mielen pohjalla. Tätä minun piti käsitellä niin, että kykenisin astumaan kurssilaisten eteen myötäelävänä, mutta oman suruni halliten. Pelkäsin, että tuossa ympäristössä, missä syöpäsairaus määrittää toimintaa ja ihmisiä, suru nousee pintaan liian voimakkaasti. Urheilukieltä käyttäkseni, jouduin "psykkaamaan" itseäni. Mietin ettei sairautta ja sairastumista pidä myöskään dramatisoida. On herkistyttävä aistimaan, minkälaiset tunnelmat kurseille osallistujien keskuudessa vallitsevat. En ole sielunhoitaja, en terapeutti vaan kirjastoammattilainen, joka tuo kurssien ohjelmaan kirjallisuuden ja kirjastopalveluiden osaamista. Olen kuitenkin myös myötäelävä kanssakulkija ja näiden kahden asian sopivana yhdistelmänä.

Käsikirjoituksen mukaan ja soveltaen

Kirjallisuustuokioiden kestoksi sovittiin puolitoista tuntia kerrallaan ja ajankohdaksi yleensä iltapäivä. Tällaisen tuokion tulisi olla jotenkin lukemaan houkuttava, elämyksistä tarjoava ja keskustelemaan kutsuva. Näin kaavailin tavoitteita. Kun joka kerta vastassa olisi uusi kurssi ja uudet osallistujat, pärjäisin yhdellä käsikirjoituksella, perusrungolla.

Vuonna 2011 toteutettiin viisi kirjallisuustuokiota ja niiden kantavana teemana oli unimaailma. Valitsin tuokioihin tekstejä, joissa kuvattiin painajaisunia, enneunia, päiväunia ja unelmia. Tekstien avulla keskustelimme osallistujien omista unikokemuksista. Varsin moni kertoi näkevänsä värillisiä unia ja pari oli nähnyt sairautta ennustavan unen. Muutama luettu runo auttoi tunnistamaan unien yleistä kuvastoa. Erään suomalaisen kirjailijan kuvaus omasta unimaailmastaan luonnehti kurssilaisten mielestä hienosti painajaisunien tunnelmia ja tilanteita. Yhden osallistujan unikokemus kirvoitti hilpeän naurun. Tässä unessa kyseinen henkilö oli sanonut oikein

reippaasti vastaan omalle anopilleen. Unesta herättyä hänellä oli ollut hykerryttävän iloinen olo, koska valveilla ollessaan hän ei olisi koskaan uskaltanut vastustaa anoppiaan! Terapeuttinen uni siis.

Tuokion lopussa käsitelimme muutamia selviytymistarinoita. Otin tämän osuuden mukaan hiukan empien ja valitsin kirjat tarkasti niin, että ne olivat hyvin erilaisia. Pari ensimmäistä kuntoutujaryhmää oli rintasyöpään sairastuneita ja sitä käsitteleviä selviytymistarinoita on enemmänkin. Jo ensimmäisellä kerralla tuli vahvasti esiin lukukokemusten ja suhtautumisen monenlaisuus. Yksi vanhempi rouva oli saanut tyttäreltään lahjaksi tällaisen selviytymistarinan, mutta se odotti lukemattomana hänen yöpöytänsä laatikossa. Hän tunnusti, ettei uskalla ryhtyä lukemaan sitä. Parlamentaarikko Satu Hassin kirja oli herättänyt närkästystä, loukkaantumistakin, mutta myös auttanut yhtä lukijaa pääsemään sytostaattihoitoihin liittyvistä peloista. Hollantilaisen toimittajan kokoama kirja ”Rinta rinnan”, joka kertoo kansainvälisen, rintasyövän sairastaneiden naisryhmän Aconcagua -vuoren valloituksesta, oli useimmille tuntematon, mutta kuulosti erilaiselta tarinalta. Eräs nuorimmista osallistujista totesi tämän kirjan tuntuvan hänelle sopivammalta kuin parlamentaarikko Hassin kirja. Siinä kaikki näytti luontuvan liian helposti ja keveästi vaikutusvaltaiselle poliitikolle ja se oli ärsyttänyt häntä.

Pitkään syöpää sairastaneiden kursseilla ja toisaalta virkistyskursseilla eivät selviytymistarinat tuntuneet enää merkittävilta osanottajille. Näillä kursseilla oli mukana miehiä ja selviytymistarinoita miesten omina kokemuksina on ilmestynyt vähemmän kuin naisten. Näppituntumaksi jäi, että miehet ehkä tuntevat naisia vähemmän tarvetta hakea tietoa sairaudesta ja sen kokemisesta kirjallisuuden avulla. Yksi mieskurssilainen sanoikin, ettei hän ainakaan halunnut missään nimessä lukea jotain selviytymistarinaa juuri kun oli saanut diagnoosin. Joku naisista taas kertoi etsineensä luettavaksi kaiken mahdollisen tiedon ja kokemukset sairaudesta, kun kuuli lääkärin lausunnon.

Kurssien luonne ja kurssien ilmapiiri vaikuttivat siihen, että sovelsin käsikirjoitustani luovasti tilanteiden mukaan. Selviytymistarinat ohitettiin pelkällä maininnalla tai sitten niihin paneuduttiin enemmän, jos keskustelua syntyi. Muissakin teksteissä minulla oli vaihtoehtoja, joita otin mukaan tai jätin pois ilmapiirin sanelemana tai esimerkiksi lukutottumuksista kyselyäni.

Kirjaston ja kirjallisuuden merkitys ja mahdollisuudet kuntoutuksessa

Meri-Karinan sopeutumisvalmennuskursseille hakeudutaan kaikkialta Suomesta. Kurssilaisten ikähaitari ulottuu työikäisistä eläkeläisiin ja he sairastavat monia eri syöpätyyppejä. Ammattien kirjo on moninainen, samoin kuin koulutustaustatkin. Se millaisia lukijoita ja kirjastonkäyttäjiä kurssilaiset ovat, ei ole etukäteen tiedossa.

Niinpä aivan aluksi olen kysynyt osallistujien kirjastonkäytöstä ja lukuharrastuksesta sekä lukumieltymyksistä. Suurimmalla osalla on ollut kirjastokortti, jota on käytetty enemmän tai vähemmän. Lukutottumukset vaihtelevat suuresti ja joukossa on aina myös niitä, jotka eivät lehtien lisäksi lue mitään muuta. Miten voisi esitellä kirjallisuutta kiinnostavasti näin heterogeeniselle joukolle?

Omien havaintojeni ja tutkimusten mukaan tiedetään, että kirjallisuus saattaa antaa sanat vaikealle kokemukselle ja siten auttaa käsittelemään ja voittamaan sen. Kun kirjallisuutta käytetään tietoisesti ja systemaattisesti tällaisessa työstämisessä apuna, puhutaan kirjallisuusterapiasta, biblioterapiasta. Vahvimmin kirjallisuusterapiaa on käytetty mielenterveystyössä ja silloin on työskennelty erityisesti runouden avulla. Yhdysvalloissa ohjattiin ensimmäisen maailmansodan sotainvalideja lukuterapiaan. Suomessa terapeutteja lukupiirejä on toiminut 50-luvulla sairaalakirjastojen yhteydessä, mutta varsinaiset runoterapiaryhmät käynnistettiin 1978. Suomen Kirjallisuusterapiayhdistys perustettiin vuonna 1981. Lähes kolmenkymmenen vuoden aikana kirjallisuusterapioiden käyttö on laajentunut mielenterveystyöstä terveydenhuoltoon yleensä sekä kuntoutukseen. Sitä käytetään näiden ulkopuolellakin mm. seurakunnissa, järjestöissä, kansalaisopistoissa, työnohjauksessa ja lukupiireissä itsetuntemuksen laajentamiseksi (Hulmi, 2010 s. 101).

Kirjallisuusterapioiden prosessi jaetaan yleensä kolmeen vaiheeseen:

- 1. Tunnistaminen**, mikä merkitsee, että etsitään kaunokirjallisesta tekstistä koskettavia asioita, jotain tuttua, itselle merkityksellistä, joka mahdollistaa samastumisen kokemuksen. Samastumisen myötä saatetaan päästä lähelle sekä omaa muistoa että kirjailijan välittämää tilannetta.
- 2. Tutkiminen** eli seuraavaksi pysähdytään pohtimaan yksin tai yhdessä, puhumalla tai kirjoittamalla sitä, mitä luetusta tekstistä ymmärretään.
- 3. Rinnakkain asettaminen** tarkoittaa, että vertaillaan omaa elämää ja tekstin välittämää maailmaa. Lukeminen saattaa omat muistot liikkeeseen. Samalla kuunnellaan toisten näkemyksiä ja todetaan tulkintojen moninaisuus.
- 4. Omaan elämään soveltaminen** eli suunnataan katse työskentelyn myötä heränneisiin oivalluksiin ja kokeillaan voidaanko niiden antaa vaikuttaa omaan arkeen. Tämän jälkeen itselleen voi asettaa esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä: Tahdotko muuttua? Mitä tästä voin ammentaa matkalleni? Entä mitä vastaan haluan taistella? Mitä minun tekisi mieleni sivuuttaa aikansa eläneenä? (Hulmi, 2010, s. 103-104)

Tiivistetyksi kirjallisuusterapiassa on siis kysymys tekstien lukemisesta, tutkimisesta, niiden herättämistä ajatuksista, tunteista ja mielikuvista keskustelemisesta. Ja työskentelyn lopputuloksena tapahtuu itsetuntemuksen ja itseymmärryksen laajeneminen.

Meri-Karinan kirjallisuustuokioita suunnitellessani en ajatellut kirjallisuusterapeutista näkökulmaa tai työskentelytapaa. Se oli minulle tuttu lähinnä terminä ja jonain summittaisena käsityksenä. Hankkeemme järjestämässä koulutuksessa ”Etsivä löytää, hakeutuva liikuttaa: sosiaalisen kirjastotyön uusia muotoja” yhdessä osiossa käsiteltiin myös kirjallisuusterapian mahdollisuuksia sosiaalisessa kirjastotyössä. Havaitsin jollain tavoin tietämättäni toteuttaneeni tätä lähestymistapaa. Erityisesti uniteemassa erilaisten tekstien ääneen lukeminen ja niiden pohjalta syntyvistä mielikuvista ja samastumiskokemuksista keskustelu noudatti osin kirjallisuusterapian prosessia. Myös lukukokemusten ja tulkintojen erilaisuus nousivat esiin keskusteluissa. Sen sijaan viimeinen vaihe, omaan elämään soveltaminen vaatisi pitempikäisempää työskentelyä saman ryhmän kanssa. Nyt tämä toteutui viitteellisesti sairaudesta selviytymisen tarinoista keskusteltaessa.

Miten tästä eteenpäin?

Tätä kirjoittaessa on kansainvälinen kirjastoalan konferenssi IFLA WLIC 2012 alkamassa runsaan viikon kuluttua. Konferenssin teemana on ”Libraries Now – Inspiring, Surprising, Empowering”. Ajatuksissani teema kytkeytyy yhteistyöhömmöme Lounais-Suomen Syöpäyhdistyksen kanssa. Toivottavasti kirjasto on *yllättänyt* myönteisesti uuden yhteistyökumppanin tarjoamalla palveluaan, ehkä myös ne sopeutumisvalmennuskurssin osallistujat, jotka eivät ole odottaneet kohtaavansa kirjastoa näissä yhteyksissä. Toivon mukaan tuokiot ovat *inspiroineet* niin kurssien suunnittelijoita kuin tuokioihin osallistuneita. Ja tärkeimpänä tämä mahdollistaminen tai *voimaannuttaminen* sanojen, kirjallisuuden avulla. Voimaannuttavat sanat olikin kirjailija Nina Revon esityksen punainen lanka hänen vieraillessaan yhdessä kokoontumisessa.

Voimaa kokemuksellisuudesta taas on Turun kaupunginkirjaston toisen hankkeen ”Lukulampun valossa” tunnus ja sekin sopii näiden kirjallisuustuokioiden tavoitteeksi. Toiminta- ja palvelukeskus Meri-Karinan sopeutumisvalmennuskurssien vastuuhenkilöiden kanssa on sovittu, että toimintaa jatketaan vaikka projekti nyt loppuu. Kurssien suunnittelijat ottavat yhteyttä syksyn kurssitarjonnan selvittyä. Kursitoiminnan kirjastolle antamassa palautteessa todetaan, että kirjaston järjestämät kirjallisuustuokiot ovat olleet rikastuttava lisä heidän kurssiohjelmiinsa. Syöpään sairastuneiden kuntoutusta kehitetään koko ajan. Pyrkimyksenä on löytää erilaisia uusia menetelmiä, joiden avulla kuntoutujat voivat peilata omia kokemuksiaan ja löytää uusia voimavaroja elämään sairastumisen elämänvaiheen jälkeen. Juuri näihin haasteisiin Meri-Karinassa koetaan kirjaston järjestämien kirjallisuustuokioiden vastanneen erinomaisesti.

Omassa taustaorganisaatiossa, Turun kaupunginkirjastossa puolestaan panostetaan vahvasti juuri nyt hakeutuvaan kirjastoimintaan. Osallistuminen ”Verkko haltuun! –

Nätet it besittning!” projektiin yhtenä osatoimijana, on eräs osoitus tästä. Projektin kestäessä on tehty useita avauksia uusien yhteistyökumppanien kanssa uudenlaisia toimintatapoja etsien ja kokeillen. Toisaalta kaupungissa on samaan aikaan syn-nytetty useamman hallintokunnan yhteistyönä asukkaiden aktivoimista kaupungin vapaa-aikapalvelujen käyttäjinä. Palveluja pyritään viemään mahdollisimman lähelle asukkaita ja hankkeen aikana on jalkauduttu, hakeuduttu asukkaiden pariin kysellemään heidän mielipiteitään ja toiveitaan näistä palveluista. Asukkaita ovat lä-hestyneet n.s.”vapaa-aikaräätälit” siellä missä kaupunkilaiset liikkuvat eli kaupoi-sa, kirjastoissa, terveyskeskuksissa jne. Voidaan sanoa, että Turussa on olemassa sosiaalinen tilaus hakeutuvalle toiminnalle kirjastoakin laajemmin.

Lähde

Hulmi, H. 2010. Saattaen vaihdettava: vapaudu kirjoittamalla. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Päivi Jokitalo

IHMISTEN VERKOSTOT: HANKEVIESTINTÄÄ JA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ

Suomi on pullollaan hyviä hankkeita, aktiivisia organisaatioita ja yhteistyöverkostoja, joissa tapahtuu paljon, mutta kuinka sen saa tiedoksi muille samojen asioiden kanssa askarteleville? Miten hyvät käytännöt levitetään sinne, missä tietoa niistä tarvitaan; mitkä ovat ne kanavat, joiden avulla tavoitetaan samanlaista työtä tekevät kollegat? Verkko haltuun -hankkeessa on koko projektin ajan mietitty myös viestinnän kysymyksiä ja pyritty jakamaan tietoa tapahtuneesta kirjastokentälle eri tavoin.

Hankkeessa päätettiin alusta saakka hyödyntää paitsi elävän elämän yhteistyöverkostoja myös tietoverkkoja. Staattisemman, artikkelimuotoisen tiedon tarjoamiseen rakennettiin verkkopalvelu, kun taas uutisten ja ajankohtaisten kuulumisten välittämisessä hyödynnettiin blogia. Hankeviestinnässä käytettiin lisäksi niin Facebookia, Twitteriä kuin videotallenteita ja perinteisiä lehtiartikkeleita, sähköposti- ja media-tiedotteitakin. Projektin tuloksia ja toimintatapoja käsiteltiin työpajoissa, seminaareissa ja työkokouksissa. Erityyppiset sisällöt vaativat erilaista muotoa, pituutta ja alustaa.

Potkua ideointiin

Kun hanke käynnistyi vuonna 2009, pilvipalvelut ja sosiaalisen median sovellukset näyttivät toisenlaisilta kuin tänään. Tekstit, joiden ajateltiin säilyttävän muotonsa ja sisältönsä, tallennettiin siksi verkkopalveluun. Hankkeen osallistujien ja muiden ammattilaisten kirjoittamat kuvaukset sosiaalisesta kirjastotyöstä, ryhmien ohjauksesta ja käytännön toiminnoista kirjastoissa ovat käypää lukemista tänäänkin. Kuten verkkohaltuun.fi -sivustolla todetaan: "Muiden kokemusten ja käytännön esimerkkien kautta hapuilevaan ideointiin tulee ihan oma potkunsu. Tutustu (näihin / kirjastojen tekemisiin), sovelta ja kohenna, tuunaa" kertomusten perusteella omaan kirjastoosi sopivia tapahtumia, palveluita ja toimintoja.

Arki auki bloggaamalla

Wordpress-alustalle perustettu Verkkohaltuun-blogi on puolestaan toiminut puheenvuorojen, mielipiteiden, hanketoimijoiden arjen ja käytäntöjen esittelyareenana. Blogissa ovat kirjoittaneet projektipäällikön ja -suunnittelijan lisäksi Turun ja Vaasan kaupunginkirjastojen informaattikot. Kuten yleensäkin bloggaamisessa, projektibloggissakin ongelmana on ollut osallistujien aktivoiminen ja ajan irrottaminen kirjoittamiseen. Vaikka lyhyet kirjaukset riittäisivät, kirjastoammattilaiset ovat tottuneet

pohdittuun ja punnittuun, pitemmän tekstin ja raporttien tuottamiseen, jolloin tiiviin blogipostauksen tekeminen ei olekaan niin helppoa kuin kuvittelisi.

Verkkohaltuun-blogin tavoitteita kuvaa kansainvälisen *Library Day in the Life* -teema- viikon kirjoittelu: viikon tarkoitus on avata kirjastotyön sisältöjä niin alalla toimiville kuin ulkopuolisillekin kertomuksilla arkisesta aherruksesta erilaisissa tehtävissä. Välineinä tässä on käytetty blogeja, Facebookia, Twitteriä ja muita some- ja verkkosovelluksia. Viikon aikana niin projektipäälliköt (projektin käynnistänyt Leena Elenius ja sitä viimeisenä vuonna luotsannut Päivi Jokitalo) ja -sihteeri kuin turkulaiset ja vaasalaiset informaattikotkin kuvailivat työpäivänsä kulkua erityisesti hankkeeseen liittyen. Harva tuntee naapurikirjaston työntekijöiden toimenkuvia, muista kirjasto-sektoreista puhumattakaan. Isossa kirjastossa viereisessä huoneessakin saattaa tapahtua sellaista, minkä tuntemuksesta itselle olisi hyötyä. Vähintäänkin tietämys kollegoiden toimista lisää yhteisymmärrystä - ja olisi tarpeen etenkin monialaisessa yhteistyössä, jollaista myös hakeutuva kirjastotyö on.

Blogin yhtenä tavoitteena oli kertoa toteutuneista palveluista, niiden suunnittelusta, ongelmista ja onnistumisista. Tarkoitus oli laajentaa hankeviestintää osallistujiin - ja mahdollistaa keskustelu sosiaalisen kirjastotyön kysymyksistä ja projektin toiminnoista. Kirjoitusten kommentointi on teknisesti yksinkertaista ja tekstien julkaiseminen helppoa. Blogiin tarvittaisiin kuitenkin sekä tekstien että kommenttien kriittinen massa, jotta kirjoittajat uskaltavat helpommin mukaan, kun yhteen tekstiin ei tunnu kohdistuvan kohtuuttoman suuri painoarvo.

Blogimuodon mahdollistama interaktiivisuus ei kuitenkaan hankkeen aikana toteutunut toivotuissa mitoissa. Blogin koko olemassaoloaikana kommentteja kertyi alle sata ja keskusteluketjut olivat suhteellisen lyhyitä. Oppimista on siis sekä keskustelujen avaamisessa että siinä, kuinka nopeasti, lyhyet, kevyetkin tekstit rohjetaan jättää muiden luettaviksi ilman, että kirjoituksia tarvitsee hioa liian pitkään.

Tilaisuuksista tehokkaasti

Blogiakin nopeampaan viestintään käytettiin hankkeelle vuonna 2010 perustettua Facebook-sivua, jota aktiivisesti seurasi noin 120 kirjastolaista. Facebook on mainio lyhyiden uutisten, tiedotteiden, kutsujen ja muistutusten nopeana levittämiskanavana. Kommentointi ei sielläkään yrityksistä huolimatta ollut erityisen vilkasta, vaikka juuri Facebook voisi toimia spontaanin keskustelun ympäristönä. Sivulta ohjattiin myös sekä blogin että verkkopalvelun uusimpiin päivityksiin.

Facebook ja Twitter olivat tehokkaita koulutustilaisuuksien tiedottamiskanavia. Vaikka aktiiviseuraajia oli rajallinen määrä, heidän kauttaan tieto levisi useisiin organisaatioihin. Jokaista muistutusta seurasi aina selkeä piikki ilmoittautumisten määrässä. Vastaava nousu näkyi myös blogipostausten lukijatilastoissa.

Sosiaalinen media välitti lisäksi viraaliluonteensa vuoksi tehokkaasti kysymyksiä ja puhujapyyntöjä ja ainakin yksi vaikeasti tavoitettava seminaariesiintyjä onnistuttiin saamaan mukaan Twitterin kautta, kun sähköposti ja puhelin eivät asiassa autta-
neet.

Kuvin ja sanoin

Hankkeen käytännön toiminnoista ja palveluista ylivoimaisesti eniten palstatilaa on saanut Vaasan kaupunginkirjaston ja Vaasan vankilan yhteishanke, Iltasatuja kotiin, jossa vankeusrangaistusta suorittavat isät ja isoisät tutustuvat lukemisen merkitykseen lapsen kehitykselle, lastenkirjallisuuteen ja kirjaston palveluihin. Konkreettisenä lopputuloksena opintopiirin osallistujat lukevat ja nauhoittavat kotona olevalle lapselle iltasadun, joka toimitetaan perille cd-levylle tallennettuna. Mukana seuraa paketti lapsen ikään sopivaa lukemista ja isän tervehdys.

Jo ensimmäinen syksyllä 2011 toteutettu kuusi kertaa kokoontunut opintopiiri oli menestys: palaute osallistujilta, vankilan henkilökunnalta, vankien perheiltä ja kirjastolta oli positiivista. Kirjaston henkilökuntaa ja isiä haastateltiin radioon, televisioon ja useisiin sanoma- ja muihin lehtiin. Kokemukset levisivät alusta asti kirjastomaailman ulkopuolelle ja alan sisällä asiasta on varmasti välttynyt kuulemasta vain harva. Kun äänessä ovat olleet tekijöiden lisäksi kohderyhmän jäsenet, asiakkaat, hyvät käytännöt ovat saaneet kasvat ja elävän sisällön. Uutisointi on myös ollut kaksikielistä, kuten itse koko hankekin.

Kirjastojen toteuttamista palveluista on kirjoitettu myös alan lehdissä. Vaasan kaupunginkirjaston ja Datero ry:n äänikirjakerho on esitelty useissa yhteyksissä, myös ruotsinkielisessä Kirjastolehden artikkelissa. Ennen tilaisuuksia on muutaman kerran lähetetty mediatiedote, joka voi olla hyödyksi, vaikkei siitä välittömästi mitään seuraisikaan. Toimittajien mieleen jää ehkä uudenlainen käsitys kirjastosta aktiivisena toimijana, mikä sopivassa yhteydessä saattaa olla kimmoke juttuun joskus myöhemmin.

Vaikka valtaosa viestinnästä on ollut sanallista, kokemus kuvasta tuhannen sanan korvaajana on myös vahvistunut. Kirjastokaista, Suomen yleisten kirjastojen kansallinen verkkotelevisio, teki jo hankkeen alkuvaiheessa esittely- ja haastatteluideot, joissa kuultiin kirjastoammattilaisten lisäksi myös muun muassa Turun kaupunginkirjaston kirjastokerhoon osallistuneiden ITU ry:läisten kommentit. Turun Mielenterveysyhdistys *ITU ry* on psyykkisesti sairastuneiden järjestö, jossa mielenterveyskuntoutujat saavat apua toisiltaan. Kirjastokaistan avulla saatiin lisäksi tallenteet keväällä 2012 järjestetyn sosiaalisen kirjastotyön seminaariesityksistä.

Kun toimintoja on esitelty kirjastoammattilaisille alan tilaisuuksissa ja projektin omissa koulutuksissa, vahvimman vaikutuksen ovat tehneet vaasalaisten ja turku-

laisten kokoamat fotostoorit, kuvakoosteet, joihin on poimittu merkitseviä hetkiä ja tunnelmaa välittäviä otoksia esimerkiksi vankilan opintopiiriin liittyen. Lyhyet esitykset ovat aiheuttaneet melkoisia tunnemyrskyjä, kyyneleitä ja myötäelämistä, mutta selkeämmin kuin mikään muu viestintä välittäneet käsityksen toiminnan merkityksestä, tärkeydestä ja vaikuttavuudesta. Kuinka yksi kuva informaatiosta ja isästä sadun äänitustilanteessa voikin kuvata luottamusta, ihmisyyttä, yhteisymmärrystä niin konkreettisesti!

Kasvotusten

Pienimuotoisetkin tapaamiset ja hankkeen esittelyt kasvotusten opiskelijoille, kirjastoammattilaisille ja muille ryhmille ovat olleet hyvien käytäntöjen levittämisen kannalta tärkeitä. Kirjasto-, sosiaali- tai opetusalan opiskelijat ovat tulevaisuuden toimijoita, joiden kautta kokemukset kulkeutuvat työpaikoille. Koulutuksiin ja tilaisuuksiin osallistuvat yleisesti työpaikan aktiiviset jäsenet, mikä takaa kokemusten leviämisen kirjastoihin. Tapaamisissa esitetyt kysymykset ja kommentit takaavat, että sanoma sisäistetään, kun yksisuuntaisessa viestissä jotain voi jäädä epäselväksi.

Hankkeesta on päästy kertomaan myös kansainvälisille yleisöille kirjastoseurojen yhteisen yhdistyksen IFLA:n järjestämässä Puerto Ricon ja Helsingin World Library and Information -kongresseissa vuosina 2011 ja 2012 sekä esimerkiksi novgorodilaisvieraille aluehallinnon järjestämässä seminaarissa Tampereella. Hanketta esittelevät posterit saatiin esille kotimaassa opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastopäivillä 2010 ja valtakunnallisilla kirjastopäivillä Oulussa 2011.

Vaikka hankkeen omissa koulutuksissa ei projektin toimintojen esittely ole aina ollut pääasia, tarinat ja kertomukset kokemuksista ovat olleet osa tilaisuuksia. Seminaarit ovat aiheista riippuen suuntautuneet hieman erilaisille yleisöille: osassa on ollut mukana käytännön kirjastotyötä tekeviä, jotka ovat voineet hyödyntää kokemuksia suoraan omassa arjessaan. Toisiin on osallistunut enemmän johtajia ja esimiesasemassa toimivia, jotka puolestaan voivat päättää uusien toimintojen käynnistämisestä. Yhteistyökumppaneille esittelyt ovat osoittaneet, kehen kirjastossa ottaa yhteyttä.

Virtuaalista läsnäoloa

Koska tilaisuuksiin mahtuu ja pääsee paikalle vain suhteellisen pieni määrä osallistujia, niiden anti pyrittiin ulottamaan ajassa ja paikassa laajemmalle. Kun osassa koulutuksia esitykset lähetettiin tapahtumapaikalta verkossa seurattaviksi tai tallennettiin myös videoina, projektin kolmas tapa tarjota verkkokoulutusta toteutettiin toukokuun lopulla AKTIIVI-hankkeen kanssa webinaarina: kaksituntisen verkkoseminaarin puheenjohtaja ja kaksi puhujaa sijaittivat keskenään eri paikoissa, samoin tekniikasta huolehtinut henkilöstö. Nelisenkymmentä osallistujaa seurasi esityksiä

verkossa äänen ja Power Pointien välityksellä, kukin tahoillaan. Sosiaalisen median mahdollisuuksia osallistamisen välineenä avannut parituntinen ei jäänyt vain senhetkiseksi anniksi: tallenne on tarjolla AKTIIVI-hankkeen verkkosivuilla myöhempää tutustumista varten kuten valtaosa muidenkin koulutusten esityksistä.

Koulutustilaisuuksien aikana Twitter avasi sisällöt myös salin ulkopuolelle, kun osallistujat tiivistivät puhujien antia 140 merkkiin. Tätä avitettiin ja ennakoitiin ilmoittamalla Twitterissä käytettävät koulutuskohtaiset hashtagit, twiitaukset yhteen liittävät lyhyet tunnukset, jo kutsujen yhteydessä. Tiukkaa palautetta tulikin siitä, etteivät järjestäjät kaikkien osallistujien mielestä esitelleet tekijänoikeuksiin keskitetyn seminaariin sisältöjä riittävästi Twitter-viesteillä. Toisaalta päivää kommentoivat ja twiittejä välittivät eteenpäin myös etäosallistujat ja kirjastoammattilaiset, jotka eivät itse osallistuneet tilaisuuteen lainkaan.

Etäosallistumista tuettiin paitsi Twitterin käytöllä ja projektipäällikön paikan päältä tekemillä blogikirjoituksilla, myös parissa tapauksessa chat-toiminnolla, joka mahdollisti kysymysten esittämisen puhujille ja osallistujien keskinäisen keskustelun. Koulutusten anti saatiin ulottumaan tapahtumapaikkojen ulkopuolelle niin tilassa kuin ajassakin, kun apuna käytettiin sosiaalista mediaa, verkon mahdollisuuksia ja yhteistyöverkostoja.

Hyviä käytänteitä ja ”mokaoppimista”

Oivallusten ja oppien ei aina tarvitse olla maailmoja mullistavia. Hymyjä irrottivat ja lamppuja sytyttivät osallistujien kertomukset kahvinjuonnin merkityksestä niin yhteistyökokouksissa, mielenterveyskuntoutujien kirjastokerhoissa, vankilan opintopiirissä kuin äänikirjakerhossakin. Kahvikuppi ja kakunpala rohkaisevat epäviralliseen jutusteluun, vieruskaveriin tutustumiseen, tunnelman rentoutumiseen. Ryhmä hitsautuu yhteen, vaikka puheenaiheet ovat kepeitä ja päivän varsinaista ohjelmaa on taas helpompi jatkaa.

Verkko haltuun -hankkeen koulutusten palautteesta ilmeni sen sijaan, että hanketoimijoille, kirjastoille ja yhteistyötahoille tarkoitettu työpajamuotoinen koulutus jännittää osallistujia etukäteen, mikä vaatii tiedotukselta rohkaisevaa otetta ja yksityiskohtaisempaa sisältöjen ja työmuotojen esittelyä. Samoin todettiin, ettei aikaa keskustelulle voi varata liikaa ja jokaisessa tilaisuudessa on oltava sekä Twitteriä että etäosallistujien keskusteluja seuraava aktiivinen moderaattori, jonka kommenteille on myös annettava aikaa paikan päällä sen lisäksi, että hän osallistuu keskusteluun verkossa.

Hankkeissa puhutaan yleensä hyvien käytäntöjen levittämisestä, harvemmin epäonnistumisten jakamisesta. Kuitenkin yhtä arvokasta voisi olla rehellinen ei-niin-

onnistuneista toiminnoista raportointi. "Mokaoppiminen" estäisi samojen virheiden toistamisen ja turhien vaiheiden monistamisen muissa organisaatioissa ja verkostoissa. Uskallammeko kertoa, mitä jäi ottamatta huomioon, mikä ei toiminut valitun kohderyhmän kanssa ja missä tiedotus epäonnistui tai suunnitelma ei koskaan edennyt lähtöviivalta?

Saman asian totesi jo varhaisessa vaiheessa projektipäällikkö Leena Elenius: "Keksittyjen ideoiden yhteinen kehittäminen yhtäläisellä kuin epävarmuuden ja muun neuvottomuuden jakaminen auttaa meitä kaikkia työssämme eteenpäin. Muiden kanssa tekeminen ja toisiltamme oppiminen on myös huomattavasti hausempaa kuin yksin räpeltäminen."

Kun käytänteet ja kuulijat kohtaavat

Lopulta on kuitenkin kyse kohtaamisista: onko toiminnon esittely tavoittanut juuri oikean tahon ja tekijän, onko kuvaus opintopiiristä koskettanut kuulijaa tai lukijaa, onko kertomus osallistujien reaktioista ja palautteesta tullut oikealla hetkellä. Viestintä on lähettäjän, tarinan ja sisällön sekä vastaanottajan kohtaamista. Myös kirjastoalalla on useita kohderyhmiä, joiden tavoittamisessa eri välineistä ja kanavista on hyötyä.

Yksi tapa ei enää riitä. Aktiiviset verkon käyttäjät seuraavat päivittäin Twitteriä ja Facebookia, myös kirjastoissa. Jos haluaa tiedon kulkevan ja leviävän nopeasti someyhteisössä, nämä välineet on pidettävä käynnissä. Blogitekstejä täytyy mainostaa ja markkinoida sosiaalisessa mediassa, niitä pitää mahdollisuuksien mukaan linkittää muihin verkkopalveluihin, tarjota lukijoille syötteitä ja sähköposti-ilmoituksia uusista päivityksistä. Verkkopalvelun uutuuksista on kerrottava muissa medioissa, nopeasti, tuoreeltaan.

Vaikuttajien, aktiivisten ammattilaisten, yhteistyöverkostojen solmukohtien paikantaminen on tärkeää. Heidän kauttaan tieto suodattuu työpaikoille - ja läheltä vastaanottajaa tullut tiedotus muistetaan. Koulutuksista ja tilaisuuksista on ollut helppoa ja tehokasta tiedottaa maakuntakirjastojen yhteishenkilöiden ja ELY-keskusten tarkastajien kanssa yhteistyössä. Tätä on tehostanut uutisointi ja viestintä kirjastojen yhteisen Kirjastot.fi-palvelun kautta.

Järjestetyissä työpajoissa ja seminaareissa asioista kiinnostuneet ovat tavanneet toisiaan. Toteutetut palvelut ovat keskusteluissa saaneet uusia ulottuvuuksia, suunnitelmia on hahmoteltu, ideoita syntynyt, ongelmia ratkennut. Osalle asiat välittyvät verkossakin kohtalaisen konkreettisesti, mutta moni kokee kasvokkaisen kommunikation tehokkaimpana tapana ymmärtää, sisäistää, innostaa ja innostua.

Kun on tavoiteltu myös kirjastomaailman ulkopuolisia, AKTIIVI-hankkeen verkostot, uutiskirjeet ja tilaisuudet ovat antaneet väylän moniin suuntiin. Mukana olevat kirjastot ovat tietenkin levittäneet tietoa omissa verkostoissaan, omille asiakkailleen ja kumppaneilleen, mikä onkin toiminnan perimmäinen tarkoitus: tehdä kirjasto näkyväksi, tunnetuksi ja kutsuvaksi kirjaston lähiympäristön asiakkaille, niillekin, jotka eivät tienneet kirjastoa tarvitsevansa.

Päivi Jokitalo

PROFESSIONAALI KANSSAIHMINEN: ETSIVÄN, HAKEUTUVAN JA SOSIAALISEN TOIMINNAN KIRJASTOTYÖHÖN TUOMIA MUUTOKSIA

Kirjastoissa on pitkään tehty hakeutuvaa työtä. Sosiaalista kirjastotyötä on tehty erityisesti laitoskirjastoissa ja kirjastoautojen pysäkkejä on sijoitettu palvelutalojen porteille. Tämän päivän hakeva ja asiakkaiden pariin hakeutuva kirjastotyö vaikuttaa kuitenkin aiheuttavan työhön aikaisempaa enemmän muutoksia. Mikä on toisin, on pohdittu myös Verkko haltuun -hankkeen toimintojen yhteydessä.

Ryhmän eteen

Vaasan Iltasatuja kotiin ja Kirjoja korville, Turun kirjastokerho ja syöpäsairaiden kuntoutus- ja virkistymiskurssin kirjallisuushetket ovat pienten ryhmien palveluita. Vankilassa opintopiiriin osallistuu muutama isä, kirjastokerhossa jäseniä oli kahdeksan. Pienryhmissä osallistujat ja ohjaajat ennättävät tutustua toisiinsa.

Hankkeen tavoitteiden mukaisesti kohderyhmät eivät myöskään ole kirjaston käyttäjien valtavirtaa, vaan useissa ryhmissä osallistujilla on erilaisia käytön tai lukemisen esteitä ja hidasteita, mikä sekkin vaikuttaa ryhmätilanteisiin. Kun osallistujia yhdistää kokemus pitkäaikaistyöttömyydestä tai vakavasta sairaudesta, puheeksi tulevat helposti henkilökohtaiset ja vaikeatkin asiat. Tällöin myös ohjaajan suhde ryhmäläisiin muodostuu tavallista asiakaskontaktia henkilökohtaisemmaksi. Samaan suuntaan vaikuttaa lisäksi se, että ryhmä kokoontuu useita kertoja: parhaimmillaan syntyy me-henki, yhteisyys, jopa ystävyssuhteita.

Tämä on kirjastotyössä uutta. Miten erilaisista aikuisista koostuva ryhmä kohdataan? Kuinka kaikki saadaan mukaan? Jokaiselle ei sovi syöpäsairaiden kuntoutuskurssilla toimiminen, eikä kaikkien työntekijöiden tarvitse valmistautua vetämään kirjavinkkausta vankilassa, mutta onko kirjastossa enää mahdollista kieltäytyä ryhmien ohjaamisesta? Hankkeen kokouksissa ja koulutuksissa on myös mietitty, minkälaisia ominaisuuksia kirjastoammattilaiselta vaaditaan. Enää ei riitä, että pitää kirjoista, on pidettävä myös ihmisistä. Vähintään on uskallettava puhua työstään ja kirjaston tarjonnasta useammalle käyttäjälle yhtä aikaa.

Ammattilainen - kanssaihminen

Kun kirjastotyöläinen tapaa saman ryhmän useamman kerran ja puheeksi ovat tulleet myös henkilökohtaiset ja kipeätkin asiat, joutuu pohtimaan rajojaan. Onko oma rooli suhteessa asiakkaisiin virkamiehen vai henkilökohtaisempi kanssaihminen rooli? Empatia on tarpeen, mutta kirjasto on toiminnassa mukana kirjastoammattillisena osaajana; kirjallisuuden tuntijana, lukuharrastuksen edistäjänä, aineistojen pariin johdattajana, tiedonhaun osaajana.

On tilanteita, joissa kirjastoammattilaisen täytyy ehkä suojata itseään ammattiroolilla eikä kaikkeen voi mennä kokonaan persoonallaan mukaan, mutta täysin virkaminän rajoissa hakevassa ja sosiaalisessa kirjastotyössä voi olla hankala toimia. Toiminnasta saa osallistujien mukaan itse enemmän irti ja asiakkaille on todennäköisesti suuremmaksi hyödyksi, kun ohjaaja on muutakin kuin kirjastoammattilainen. Ulkopuolinen ei myöskään voi sanoa, että pistä nyt persoonaasi 30% ja professionaalia olemusta 70%. Toiselle suhde on ehkä 15/85 tai 40/60.

Aiheesta on tärkeää keskustella työpaikalla, mutta rajanveto on jokaisen viime kädessä tehtävä itse. Tässä kirjastoammattilaiset voisivat hyötyä asiantuntevasta työnohjauksesta. Verkko haltuun -hankkeen toimijat ovat tunteneet saavansa kylliksi apua toistensa vertaistuesta, kun kukaan ei ole ollut kirjastossaan yksin sosiaalisen kirjastotyön tekijänä. Vaasalaiset ja turkulaiset ovat myös säännöllisesti tavanneet ja keskustelleet kokemuksistaan.

Yhteistyön roolijako

Monialaisessa yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden, toimintaterapeuttien, psykologien ja vankilapastoreiden kanssa jokaisella toimijalla on oma ammattilaisroolinsa. Kirjaston henkilökunnalla on kirjastoammattilaisen rooli, eikä tarkoitus ole laajentua toisille tonteille. Kirjasto-osaaminen on se, minkä vuoksi kirjasto on mukana.

Ilta- ja kotiin -hankkeessa vaasalaisinformaatikot saattoivat turvallisesti mieltä jättää isät vankilan ammattitaitoisen henkilökunnan vastuulle poistuessaan talosta tapaamisten jälkeen silloinkin, kun satujen nauhoitus omille lapsille oli saanut osallistujien tunteet pintaan.

Vaikka uudentyyppisestä hakeutuvasta työstä seuraa muutoksia työn sisältöihin ja toimintatapoihin, on tärkeää sopia ja keskustella rooleista yhteistyökumppaneiden kanssa. Kirjastotyön muutoksiin ei kuulu toisen alan ammattilaiseksi ryhtyminen. Kullakin on oma osaamisensa, jonka vuoksi yhteistyöhön on hakeuduttu. Vaikka roolien rajat olisivat jossain määrin häilyvät, jokaisen toimijan perusosaaminen on se, johon on tarkoitus keskittyä ja tukeutua. Kirjasto tarjoaa oman osaamisensa käyttöön asiakkaiden hyödyksi.

Kumppanit korvaamattomia

Verkko haltuun -hankkeen kohderyhmistä useat olisi ollut vaikea tavoittaa ilman yhteistyökumppaneiden apua ja verkostoja. Monet ryhmistä ovat suhteellisen tottumattomia kirjaston käyttäjiä, eivätkä yksin, omin avuin olisi uskaltaneet kirjaston tiloihin. Käyttäjinä he tarvitsevat rohkaisua, joka onnistuu parhaiten, kun ryhmät kohdataan niiden omalla, turvallisella maaperällä esimerkiksi erilaisten yhdistysten tiloissa. Vankilan kohdalla kirjasto oli konkreettisestikin vietävä asiakkaiden ulottuville.

Kirjastoammattilaisen kannalta tilanne ei ole yhtä turvallinen kuin kirjastossa toimittaessa: melkein mitä tahansa voi sattua, kun poistutaan kirjaston tiloista, ainakaan tilanteet eivät ole yhtä ennalta arvattavia kuin omassa talossa. Fyysistä vaaraa tai väkivallan uhkaa näissä hankkeissa ei ole niinkään koettu, mutta työ vaatii uskallusta, ennakkoluulottomuutta, halua kohdata uudet ihmiset ja asiat.

Kaiken kaikkiaan toimintamuodot vaativat kirjastolta aktiivisuutta, kirjaston tiloista poistumista, asiakkaiden pariin etsiytymistä. Yhteistyö lähiyhteisön yhdistysten, organisaatioiden ja erilaisten harrasteryhmien sekä niiden asiakkaiden ja jäsenten kanssa on hakeutuvan kirjastotyön onnistumisen edellytys. Tätä kirjasto ei voi tehdä yksin.

Asiakkaat oman palvelunsa asiantuntijoina

Kun yhteistyötahojen avulla on päästy kosketuksiin käyttäjien - ja ei-käyttäjien - kanssa, paras lopputulos saadaan, jos asiakkaiden tarpeita ja tunteita kysytään ja kuullaan jo suunnitteluvaiheessa.

Kun palvelu on ensin tarjottu käyttäjille tutussa ympäristössä, osa heistä uskaltuu jatkossa kirjastoon, yksin tai yhdessä. Jos käyttäjällä on hahmotusvaikeuksia, edellisestä kirjastokäynnistä on vuosia tai hän ajattelee kirjaston kuuluvan vain sujuville lukijoille, kirjastotila ei ehkä näyttäydykään niin helppona ja kutsuvana kuin kirjastoalalla kuvittelemme. Hakeutuvan toiminnan tarkoitus ei ole tyhjentää Suomen mainioita kirjastotiloja, vaan tavoittaa ne käyttäjät, joille kirjasto ei automaattisesti ole olohuone.

Kirjastossa unohdamme helposti, että Suomessakin asiakkailla ja käyttäjäryhmillä voi olla kirjastoihin liittyviä vääriä käsityksiä tai katteettomia pelkoja, jotka toimivat käytön rakenteellisina esteinä. Jos arvelee valvontaporttien hälyttävän maksamattomista sakoista, kynnys ei olekaan yhtä matala kuin ammattilaisten mielikuvissa. Kanadalaisessa hankkeessa kirjaston henkilökunta sai hiljattain vapautuneita vankeja jututtaessaan selville, että porttien kuviteltiin olevan metallinpaljastimia.

Asiakkaiden kanssa pitää päästä keskustelemaan, jotta turhat ennakkokäsitykset ja harhaluulot voidaan selvittää.

Luottamus on avainsana

Uudenlainen sosiaalinen kirjastotyö, asiakkaita hakeva ja käyttäjien pariin hakeutuva, edellyttää luottamusta toimijoiden kesken. Parhaimmillaan se myös synnyttää sitä. Ennestään tuntemattomien käyttäjäryhmien kanssa ja asiakkaiden tiloissa toimiminen tuo eteen uusia ympäristöjä ja tilanteita. Kun monia asioita kokeillaan ensimmäistä kertaa, kaikkeen ei vielä voi olla sääntöjä tai vakiintuneita käytäntöjä.

Onnistumiseen vaaditaan, että esimies luottaa kirjaston asiantuntijoihin ja näiden harkintakykyyn. Odottamattomiin ongelmiin tai kysymyksiin törmätessä on hyvä tietää, että itsellä on valtuudet ratkaista uudet kysymykset, silloin kun se on mahdollista.

Luottamusta tarvitaan myös kirjastoammattilaisten ja muiden toimijoiden kesken. Mikäli toimintaan lähdetään avoimin mielin, tavoitteista on keskusteltu yhdessä ja kaikkien osapuolten roolit on selvitetty, luottamuspuola ei liene ongelma. Kun luottamusta on työntekijöiden kesken, sitä voi pyrkiä luomaan myös ryhmissä asiantuntijoiden ja asiakkaiden, mutta myös ryhmän jäsenten kesken.

Helposti sen sijaan unohtuu, että samalla kun osallistetaan asiakkaita toimintojen suunnitteluun, hankkeiden ulkopuolinen henkilökunta saattaa olla tietämätön siitä, mitä on meneillään. Tuloksena voi olla, että he vastustavat suunnitelmista seuraavia muutoksia, koska eivät ole olleet uusien palveluiden ja yhteistyötahojen kanssa tekemisissä. Yhtä tärkeää kuin asiakkaiden osallistaminen on siis koko kirjaston kaikkien ammattilaisten briiffaaminen ja saaminen mukaan. Kaikkien on tiedettävä, mistä uudentyypisessä toiminnassa on kyse ja mitkä sen perustelut ovat. Jokaisen on tunnettava olevansa osa kirjaston yhteisöllistä ja asiakkaita osallistavaa toimintaa.

Samat määreet: luottamus, avoimuus ja uskallus liittyvät kaikkiin ihmisten välisiin suhteisiin sosiaalisessa kirjastotyössä.

Hyvinvoinnin hinta, onnellisuuden paino?

Intuitiivisesti on selvää, että Vaasan kaupunginkirjaston ja vankilan opintopiiriin osallistuneiden kuuden isän lisäksi tapaamisista ja kotiin lähetetystä paketista ovat hyötyneet myös kotona olevat perheenjäsenet. Vaikutukset lasten ja isien itsensä elämään eivät kuitenkaan näy välittömästi, eikä niiden mittaaminen ole helppoa.

Miten ilmaistaan lisääntyneen itsevarmuuden määrä tai vaikutus? Kuinka mitataan mielenterveyskuntoutujan kohentunut itsetunto tai verkkotaidot ja niiden merkitys? Millainen arvo annetaan onnellisuudelle? Entä syöpään sairastuneen virkistymiselle tai kirjallisuustuokion lisäämälle hyvinvoinnille? Osa toimintojen vaikutuksista tapahtuu kaukana kirjastosta, eikä syy-seuraussuhteita ole yksinkertaista osoittaa.

Helppoa ei myöskään ole esittää nykyisessä taloustilanteessa perusteluja henkilöresurssien käytölle pienryhmien kanssa toimittaessa. Viitteitä sosiaalisen kirjastotyön vaikuttavuuden arvioinnista on kuitenkin löydettävissä. Iso-Britannian Museums, Libraries and Archives Council (MLA) ja Big Lottery (BIG) teettivät pari vuotta sitten arvioinnin laajasta yhteisöllisestä kirjasto-ohjelmasta Communities Library Programme (2011). Arviointiraportti ilmestyi helmikuussa 2011. Ohjelmaan on sijoitettu 80 miljoonaa puntaa ja siihen osallistuu 58 kirjastolaitosta, jotka kehitävä kaikkiaan 77 kirjaston tiloja ja toimintaa, yhteistyössä oman lähiympäristönsä toimijoiden kanssa.

Raportissa on mielenkiintoisia esimerkkejä vaikuttavuuden arvioinnista – ja jopa euromääräisestä mittaamisesta social return on investment (SROI) –arvioinnin avulla. Hankkeiden osalta on laskettu panos-tuotoshintoja ja hankkeen vaikutusten arvo arvioitu myös punnista. Panosta ovat henkilökunnan työaika ja sen hinta, tilat jne. Vaikutuksia on arvioitu muun muassa mielenterveysongelmista kärsivien lukupiirissä, johon osallistujat olivat saaneet lääkäriltä lähetteen. Arviointi perustui oletukseen, että yksi ryhmäläinen tarvitsisi vähemmän terapiaa tai muita ammattilaisten palveluita.

“(..) on the assumption that participation in the group resulted in 1 person not attending Cognitive Behavioural Therapy (CBT), the cost saved would be 67 pounds a week. Grossing up to an annualized value (assuming the Group could operate for 50 weeks a year), that would equate to 3 350 pounds. On the assumption that participation in the group resulted in q person not having to access a Mental Health Social Worker, the cost saved would be 45 pounds per week. Grossing up to an annualized value (assuming the Group could operate for 50 weeks a year), that would equate to 2 250 pounds.” (Community 2011)

Nämäkään mittarit eivät kuitenkaan vielä helpota toimintojen asettamista järjestykseen. Jos kirjasto joutuu pistämään jonoon sadan hengen kirjailijailan, kahdenkymmenen lapsen satutuokion, 500 uutuuskirjan jonottajaa ja kahdeksan mielenterveyskuntoutujan kirjastokerhon, tehtävä on vaikea. Seuraavien hankkeiden tehtäväksi jää sosiaalisen kirjastotyön menetelmien ja toimintojen vaikuttavuuden osoittaminen. Miten etsivää ja hakeutuvaa kirjastotyötä arvioidaan? Mitkä ovat toimintojen vaikuttavuuden parhaat mittarit? Kysymyksiä on paljon ja vastaukset etsimisen arvoisia.

Lähde

Community engagement in public libraries: an evaluation update of the Big Lottery Fund's Community Libraries Programme. 2011. [Verkojulkaisu]. MLA ; Big Lottery Fund. [Viitattu 24.9.2012]. Saatavana: http://www.biglotteryfund.org.uk/er_comm_lib_final.pdf

Ella Mustamo

VERKKO HALLUSSA

Projektin kuluessa verkko-sanank merkitys on kokonaisuudessaan kulkenut tietoverkosta ihmisverkoston suuntaan, kohti uusia asiakkaita ja yhteistyökumppaneita, ja uusia kohtaamisia kollegojen kanssa. Kaikkien välille syntyy uutta liikettä. Seuraavassa muutamia esimerkkejä.

Turun Tyttöjen Talo

Turun Tyttöjen Talon ja kirjaston välille on kahdessa ja puolessa vuodessa syntynyt vakiintunut suhde. Yhteistyö alkoi keväällä 2010 vaatimattomasta nukkenäyttelystä kirjaston nuorten Stoorin vitriineissä ja tuo näyttely esiintyi virtuaalisesti myös Stoorin blogissa. Kirjaston ja Tyttöjen talon välille syntyi silloin miniverkosto. Sana ´miniverkosto´ mainitaan AKTIIVI -verkoston kirjasessa (Apuja aktiivisuuteen, välineitä verkostoihin, toim Sihvonen ja Saloniemi s.97)

Miniverkosto on toimijoiden välinen suhde joka on vapaa hierarkioista ja jossa voi ilmaista ajatuksia vapaasti. Muodostamme siis Tyttöjen Talon kanssa miniverkoston, sanan parhaassa merkityksessä.

Seuraavana syksynä järjestimme Tyttöjen Talon henkilökunnalle opetusta Second Life -maailma ja valokuvasarjakuvasta. Second Life -maailma on sittemmin jäänyt kirjastossa taka-alalle, eikä sitä ole myöskään Tyttöjen Talossa hyödynnetty, mutta kokeilimme virtuaalimaailmaa yhdessä.

Erittäin onnistunut projekti oli kevään 2011 Roihuava rakkaus-kampanja yläkoulu-laisille – tietoa ja tarinoita rakkaudesta, seksistä ja seurustelusta. Tyttöjen talo jakoi tietoa YK:n seksuaalijulistuksen pohjalta ja kirjasto tarjosi tilan, hienot punaiset samettiset somistukset, vinkit kirjoista, sarjakuvista ja elokuvista. Kampanjaan ilmoittautui paljon koululuokkia jotka myös osallistuivat teemaan keskustelemalla ja äänestämällä vihreillä ja punaisilla lapuilla. Yhteistyö Talon kanssa jatkuu: tytöt ovat käyneet kirjailijavierailuilla ja kummituskierroksella kirjaston kellarissa josta tytöt kirjoittivat tarinaa Talon blogissa, ja syksyllä osallistutaan yhdessä kirjaston dekkarilukupiiriin.

Näin vaivatonta ja jatkuvaa yhteistyötä ei olisi ilman vetäjien henkilökohtaista tutustumista ja panostusta. Olemme verkostoituneet, joskus jopa omalla vapaa-ajalla. Verkko haltuun -projektin tarjoamat monet kokoukset ja seminaarit ovat rohkaisseet meitä: tämä on oikein ja hyväksytty tapa toimia. Emme ole vähemmän ammattimaisia jos toimimme rennommin.

ITU ry & Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat

Toinen yhteistyökumppanimme oli mielenterveyskuntoutujien ITU ry. Kirjastokerhoa alettiin järjestellä keväällä 2010. Silloin ei vielä tiedetty minkälaista yhteistyötä lähdemme tekemään ja mikä toimintamuodon nimi on. Onko kysymyksessä atk-kurssi, nettipysäkki vai kirjastokerho? ITU:n jäsenet toivoivat oppivansa käyttämään netin hakupalveluita, sähköpostia ja Facebookia. Haluttiin myös perehtyä digikuvaukseen ja netin musiikkimaailmaan. Kurssille ilmoittautui kahdeksan osallistujaa.

Onneksi tässä vaiheessa ymmärsimme että tietokoneen käyttöä oppii vain itse tekemällä ja se taas vaatii vierihoitometodia. Turun ammattikorkeakoulun tietotekniikan opiskelijoista löytyi sopiva ryhmä, sattumalta myös kahdeksan opiskelijaa. Näin muodostui kaksi kahdeksan henkilön ryhmää, ikä- ja sukupuolijakaumaltaan täysin erilaiset joukkueet. Jälkikäteen saimme kuulla että tilanne oli jännittävä kaikille.

Lähdimme kehittämään konseptia siltä pohjalta että kokoonnutaan kerran viikossa ja viedään läpi kymmenen eri teemaa yhdessä kokeilemalla. Lähdimme liikkeelle hitaasti, ensimmäisellä kerralla juttelimme ja tutustuimme, joimme leivoskahvit ja kävelimme kirjastokorttelissa. Seuraavalla kerralla oli ohjelmassa rusettiluis-telutyypinen parisuunnistus kirjastossa VASKI- tietokannan jäljillä. Ihmisillä on taipumus muodostaa ryhmä heti kun siihen tarjoutuu tilaisuus, mutta siihen on varattava aikaa.

Neljännellä yhteisellä tapaamiskerralla teemana oli valokuva, ja se oli onnistunein kokeilu. Käytössämme oli kahdeksan digikameraa, yksi kullekin parille. Kirjastokerho seikkaili ympäri kirjastoa ottamassa kuvia tiloista ja myös toisistaan. Kuva-

galleriaan tuli toistasataa kuvaa, monet aivan loistavia otoksia. Katsoimme kaikki kuvat läpi yhdessä ja se irrotti monta makeaa naurua. Hauskoja tilannekuvia ja hyviä sommitelmia, ja monista kuvista näkyi myös kiintymys kirjastokortteliin.

Oivalsimme viimeistään tässä vaiheessa mikä on tällaisen Kirjastokerhon yksi perimmäisistä tarkoituksista: se kiinnittää ihmiset tunnesiteellä kirjastotilaan ja antaa heille elämyksiä ja mahdollisuus solmia uusia ihmiskontakteja. Kerhon teemana voi olla tietokone tai tankaruno ja se tulee tutuksi siinä sivussa. Digikuvien vieminen koneelle ja kansioihin onnistui hyvin sen jälkeen kun kuvista oli tullut ryhmän yhteinen projekti. Ryhmän vetäjänä itse opin sen miten hyviä asioita voi tapahtua myös silloin jos ei suunnittele liikaa.

Viimeisellä tarjosimme jouluglögä ja jaoimme kaikille osallistumistodistukset. Tässä vaiheessa tuli ilmi että ITU ry:n jäsenet ja ammattikorkeakoulun opiskelijat olivat molemmat kokeneet oppineensa toisiltaan. Monille opiskelijoille Kirjastokerhosta tuli ”paras kurssi koko opiskeluaikana”. Lopussa ei ollut enää ollutkaan kahta erillistä joukkuetta vai yksi Kirjastokerho. Kirjasto on myös saanut työvoimareserviin monta kirjastokerholaista jotka ovat olleet mukana kirjaston myöhemmissä valokuvakampanjoissa ja tapahtumissa.

Kirjaston hakeutuvat palvelut

Verkko haltuun - projekti jatkuu nyt osana Turun kaupunginkirjaston arkea. Kirjastossa tehdään töitä ja harrastetaan asioita yhdessä erilaisten työelämän ulkopuolella olevien ryhmien kanssa. Kirjaston ulkopuolelle otetaan koko ajan uusia kontakteja. Samojen ihmisten kanssa ollaan tekemisissä monta kertaa ja se edellyttää uusia sosiaalisia taitoja.

Lukupiiri on jo vakiintunut toimintamuoto, ja siinäkin voi vielä paljon kehittyä, lukea tilannetta yhä paremmin, luotsata ryhmää taitavasti. Toisaalta on osattava luottaa siihen että ihmiset yhdessä tekevät tilanteen. Kaikkeen ei tarvitse puuttua. Myös lukupiiri-konsepti kehittyy koko ajan eteenpäin. On elokuvapiirejä, kielikylpyryhmiä ja ryhmiä, joissa luetaan ääneen. Ei ole olemassa kattavaa sanaa kaikelle toiminnalle. Ehkä Kirjastokerho on hyvä ilmaus.

Verkko haltuun -projekti on pitänyt esillä yleisten kirjastojen yhteiskunnallista muutosta. Se on tarjonnut koulutusta ja henkisiä eväitä, asennetta. Kirjaston tehtävä on jäsentää ja välittää tietoa, mutta tieto voi olla muussakin muodossa kuin painetuna kirjana tai e-kirjana, tietokannassa, elokuvana tai luentosarjana. Tapahtuma, tanssiesitys ja ihmisten välinen kohtaaminen on täynnä tietoa. Ryhmien on erittäin luontevaa kokoontua kirjastossa.

Lähde

Sihvonen, M. & Saloniemi, K. 2012. Apuja aktiivisuuteen, välineitä verkostoihin : avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi : kehittämissohjelman hankkeiden hyviä ja lupaavia käytäntöjä. [Verkkajulkaisu]. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. HAMKin julkaisuja 1/2012. [Viitattu 24.9.2012]. Saatavana: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/Julkaisupalvelut/Kirjat/Tutkimus-%20ja%20kehitysty%C3%B6/Aktiivi_2011_e.pdf

Terhi Piikkilä & Lena Sångfors

YKSIMIELISESTI KAKSIKIELISESTI – OM TVÅ INFORMATIKER PÅ TVÅ SPRÅK

Vi hittar våra platser och sätter oss ner. Vi är på väg till Biblioteksdagarna i Uleåborg och har precis bytt tåg i Seinäjoki. Vi pratar ivrigt om dagarna vi har framför oss. Det sitter en man intill. Han har följt oss med blicken sedan vi steg på tåget. Han ser förundrad och lite besvärad ut. Tillslut frågar han med hög röst "Siis puhutteko te suomea vai ruotsia?". Vi svarar att vi pratar både och. Mannen mumlar något obegripligt till svar och vi förstår att han inte tycker om att vi pratar såhär. Efter en stund går mannen därifrån. Det är som att han inte klarar av att höra på oss.

Vaasa on keskisuuri, noin 60 000 asukkaan asuttama kaupunki länsirannikolla. Vaasan maakuntakirjastoalueella on yhteensä 16 kuntaa. Näistä kahdellatoista enemmistökielenä on ruotsi. Vaasan asukkaista äidinkieltään ruotsinkielisiä on noin 25 %. Alueen kaksikielisyys otetaan huomioon kaikessa kaupunginkirjaston toiminnassa: niin kokoelmatyössä, markkinoinnissa, asiakaspalvelussa kuin rekrytoinnissakin.

Vi bestämde oss för att använda varsitt språk direkt vi började jobba tillsammans. Vi pratade knappt om det, utan det föll sig väldigt naturligt. Vi visste båda två att vi

kommer att ha ett nära samarbete inom flera olika projekt och att vi jobbar med samma målgrupper, om än på olika språk. Det viktigaste var att få igång ett smidigt och bra samarbete mellan oss, inte vilket språk vi skulle tala med varandra.

Att aktivt välja att inte byta till den ena eller andres språk är ingenting som vi två har hittat på. Det förekommer och har förekommit på många arbetsplatser och inom många familjer i vår nejd. Det är däremot inte alltid helt oproblematiskt. Fullständigt tvåspråkiga personer tenderar att välja det ena eller det andra språket beroende på vem de talar med, och när sådana personer pratar med oss så måste de välja ett språk, eller så pratar de lite på båda språken. Att prata två olika språk blir också svårare om det är många i samma sällskap som talar ett gemensamt språk. Om fem kolleger pratar finska så kan det ibland vara svårt för den sjätte att delta i diskussionen på svenska.

Mitä tämä on tuonut meille?

Luonnollisesti meillä on yhdessä työskennellessä samalla ainutlaatuinen tilaisuus oppia toista kieltä. Enemmän on kuitenkin kyse siitä, miten asiat saadaan hoidettua niin sujuvasti kuin mahdollista. Olisi vaikeaa olla oma itsensä kielellä, jota ei hallitse täydellisesti.

Monet meidän työpaikallamme käyttävät kukin omaa äidinkieltään puhuessaan toistensa kanssa. Tätä ei kuitenkaan koskaan tehdä perinteisessä asiakaspalvelutilanteessa. Tällöin palvellaan sillä kielellä, jota asiakaskin käyttää.

Keskustelu kahdella kielellä on meille niin luonnollista, että hämmennymme kun ympärillä olevat ihmiset kommentoivat tätä. Vielä erikoisempaa on, kun meitä pyydetään kirjoittamaan artikkeli tästä aiheesta. Yleensä meitä kuuntelevat ihmiset reagoivat toisin kuin mies junassa, olemme usein saaneet kuulla ihastelua siitä "miten hauskaa on, kun toinen puhuu ruotsia ja toinen suomea!" Meille se on normaalia, mutta onhan se mukavaa, myös meidän mielestämme. Juuri tästä on kyse, kun puhutaan elävästä kaksikielisyydestä.

Verkko haltuun! - Nätet i besittning!

Vasa stadsbibliotek har fungerat som en av huvudaktörerna inom projektet Nätet i besittning! Tvåspråkigheten togs in i projektet enligt vanlig praxis för Vasas del. Vi är vana vid att all information, alla evenemang och aktiviteter ordnas på två språk.

Tvåspråkigheten har genomsyrat projektet från första början. När vi sökte nya samarbetspartners, ordnade seminarier och utbildningar, startade nya verksamheter, planerade webbtjänsten och marknadsförde projektet så gjordes

allt på finska och på svenska. Den dagliga kontakten mellan de som arbetade inom projektet sköttes också på två språk.

Toimintojen suunnittelua on helpottanut se, että olemme pystyneet tarjoamaan saman palvelun sekä suomea että ruotsia puhuville asiakkaillemme. Tämä on mahdollistanut myös kaksikielisten ryhmien perustamisen sekä kaksikielisten tapahtumien toteuttamisen. Esimerkiksi projektin aikana perustettu Kirjoja Korville - Böcker för öronen äänikirjakerho toimii kaksikielisenä. Kukin osallistuja voi puhua omaa äidinkieltään ja esiteltävät kirjat ovat olleet sekä suomen- että ruotsinkielisiä. Myös Iltasatuja kotiin -toiminta pystyttiin toteuttamaan kahdella kielellä niin, että myös ruotsia puhuvat vangit voivat halutessaan osallistua kurssille. Eräskin isä äänitti yhden sadun suomeksi ja toisen ruotsiksi. Materiaalia, ohjausta ja opastusta oli tarjolla kahdella kielellä.

Koulutuksista kaksikielisesti

Hankkeen aikana järjestetyt koulutuspäivät on myös mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan toteutettu kaksikielisenä. Syksyllä 2010 Vaasassa järjestettiin koulutuspäivä "Kansikuvien takana - Bakom pärmbilderna ". Päivän aikana saatiin tietoa monikulttuurisuudesta, perehdyttiin kotouttamisen työtapoihin ja kuultiin kokemuksia maahanmuuttajien arjesta Suomessa. Päivän ohjelma oli pyritty rakentamaan tasapuolisesti niin, että osa luennoista oli suomen- ja osa ruotsinkielisiä. Myös järjestäjien kesken työnjako toteutettiin tasaisesti. Koulutuksesta saatu palaute oli erittäin positiivista.

onikulttuurisuuspäivästä innostuneina Verkko haltuun -hanke järjesti myös seuraavana vuonna Vaasassa kaksikielisen koulutuspäivän, selkokieliseminaarin. Seminaarin toisena järjestäjänä oli Datero ry, joka on Vaasassa toimiva erityisryhmien tietotekniikkakeskus. Myös Datero on kaksikielinen organisaatio. Helpommin sanottu - Lättare sagt -seminaarin aikana jaettiin tietoa selkokielen käytöstä sekä saatiin vinkkejä selkokielisistä ja selkokielen käytössä opastavista aineistoista. Myös tämä koulutuspäivän ohjelma oli osin suomeksi, osin ruotsiksi.

Iloa ja intoa

Kaksikielisessä kaupungissa asuessa kaksikielisyyttä on tottunut pitämään niin arkisena asiana, että unohtaa asian olevan toisin useimmilla muilla paikkakunnilla. Verkko haltuun -hankkeen aikana ruotsia on päästy puhumaan myös täysin suomenkielillä paikkakunnilla. Tämä pieni kielikylypy on aiheuttanut poikkeuksetta innostuneen vastaanoton: "voi miten kiva oli huomata, että ymmärsin ruotsia", "oli hauskaa, kun kieli vaihtui välillä". Olemme tyytyväisiä, jos olemme pystyneet aiheuttamaan kuulijoidemme joukossa onnistumisen kokemuksia ja iloa kaksikielisyydestä.

Ett fungerande samarbete är alltså inte beroende av att man talar ett gemensamt språk. De få gånger ett svenskt eller finskt uttryck förbryllar en av oss så översätter vi och förklarar uttrycket för varandra. Det leder också till att vi lär oss det andra språket bättre kontinuerligt. Kommunikationen fungerar smidigare än man kanske skulle kunna tro, och så låter det ju så mycket roligare!

Anna-Maija Koskimies-Hellman

GODNATTSAGOR INIFRÅN

Vasa stadsbibliotek inledde hösten 2011 ett samarbetsprojekt med Vasa fängelse. Godnattsagor inifrån ger intagna pappor en möjlighet att spela in en saga de själva läser och skicka sagan hem till sina barn. Pilotgruppens sagopaket skickades hem till barnen strax före julen, och feedbacken såväl från fångarna och fängelsepersonalen som från familjerna har varit mycket bra. Nu vill man göra Godnattsagor inifrån till en ordinarie verksamhetsform i Vasa, och även på andra orter i Finland har intresset väckts för ett fördjupat samarbete mellan bibliotek och fängelse.

Malmö stadsbibliotek har sedan år 2008 samarbetat med kriminalvården i ett projekt vars mål är att förstärka föräldrarollen hos intagna föräldrar och att skapa nya sätt för de intagna föräldrarna att hålla kontakt med sina barn. Projektet Godnattsagor inifrån har uppmärksammats i media och projektledaren Karin Johansson valdes till Årets bibliotekarie i Sverige ifjol. Verksamheten härstammar från England och USA men Malmö stadsbibliotek har modifierat den något så att den kan introduceras som en ordinarie verksamhetsform på de flesta anstalterna runt om i Sverige.

Intresset för ett sagoprojekt tillsammans med fängelset väcktes i Vasa stadsbibliotek genom en tidningsartikel som beskrev det svenska projektet. Biblioteksdirektören Birgitta Aurén och de pedagogiska informatikerna Lena Sågfors och Terhi Piikkilä fastnade omedelbart för projektets grundidé som var att förstärka bandet mellan

den intagna föräldern och hans barn med hjälp av litteratur. Sågfors och Piikkilä bestämde sig för att delta i en utbildning för de svenska studiecirkelledarna för att kunna introducera verksamheten i Finland. Så gick startskottet för Godnattsagor inifrån – Iltasatuja kotiin – i Vasa.

Godnattsagor inifrån genomförs som en studiecirkel i fängelset. En grupp på 3-6 intagna föräldrar samlas sex gånger för att diskutera högläsningens betydelse, litteratur, föräldraskap, barnets utveckling och berättarteknik. Under studiecirkeln får föräldrarna bekanta sig med barnlitteratur och välja några böcker för sina barn. En av dessa böcker läser föräldern högt på en cd-skiva som sedan sänds hem till barnet tillsammans med böckerna. Cirkeldeltagarna får själva dekorera skivomslagen och packa bokpaketen.

Godnattsagor inifrån i Vasa började som en del av det ESF-finansierade Nätet i besittning!-projektet som administreras från Seinäjoen ammattikorkeakoulu (Yrkeshögskolan i Seinäjoki). Den första studiecirkeln inleddes med ett informationstillfälle i Vasa fängelse i oktober 2011. Efter informationstillfallet tog fängelsets personal över rekryteringen till studiecirkeln. Pilotgruppen bestod slutligen av fem fångar, och kursen inleddes i början av november.

Förutom tre pedagogiska informatiker fungerade två av fängelsets socialarbetare som cirkelledare. Arbetsformen under träffarna var främst diskussion: Varje träff hade ett eget tema som cirkeldeltagarna och -ledarna diskuterade kring. På första träffen diskuterades kursens målsättningar och deltagarnas önskemål, ledarna presenterade de barn- och ungdomsböcker som de hade valt till kursen och deltagarna fick kort berätta om sina barn. Viktigt för oss ledare var att deltagarna var med i studiecirkeln i första hand som pappor – deras övriga bakgrund var inte relevant och stod inte i centrum för verksamheten. Det var också klart från första början att barnen var verksamhetens främsta målgrupp. Denna inställning hjälpte till att skapa förtroende deltagarna och ledarna emellan samt ledde till att stämningen blev avslappnad under träffarna.

På den andra och den tredje träffen diskuterades högläsningens betydelse för barnets utveckling och föräldrarnas roll som en läsande förebild. Några berättartekniska grepp diskuterades och vi cirkelledare presenterade bibliotekets service och bokpratade om vuxenböcker för att inspirera även papporna till att läsa mera själva. Bokpratet uppskattades mycket av deltagarna, och flera av dem fick med sig en ny bok eller ljudbok. Diskussionen om läsningens betydelse väckte många nya tankar hos deltagarna och upplevdes som givande.

På de tre första träffarna läste vi själva högt våra favoritböcker för gruppen, främst för att visa hur roligt det kan vara att lyssna på en saga men också för att påminna deltagarna om att man inte behöver vara en skådespelare för att kunna läsa högt.

Viktigast i läsningen är trots allt rösten och närheten. De barnböcker som papporna fick välja sin saga ifrån var också framme under alla träffar, och papporna fick ta med sig böcker för att öva på högläsningen.

På den fjärde träffen delade Vasa stadsteaters chef Erik Kiviniemi med sig sina erfarenheter om skådespelaryrket och berättandet, men också om lässvårigheter och scenskräck. Efter de fyra diskussionsträffarna började studiecirkeln andra moment: inspelningen av sagan. Papporna satt en och en med en av oss och läste in sina sagor. De flesta hade övat på förhand, och alla läste mycket smidigt. Vi hade med oss varsin bärbar dator med inspelningsprogrammet Audacity samt ett headset, så rent tekniskt krävde inspelningen inte så mycket. Viktigt var att vi, som var ansvariga för tekniken, behärskade programmet tillräckligt väl för att skapa en lugn och trygg stämning vid inspelningen. Två av papporna hade valt klassiska sagor, en läste *Mamma Mu*. Barnen hade också fått påverka pappornas val av saga: en flicka ville absolut höra en saga om älvor och en annan önskade sig *Miina ja Manu*. Vi gjorde vårt bästa för att skaffa rätt böcker för barnen. Förutom sagan fick papporna också läsa in en personlig hälsning till barnen, en av deltagarna valde även att spela gitarr och sjunga en sång.

Det mest tidskrävande momentet för oss cirkelledare var redigeringen av inspelningarna. Vi klippte bort onödiga pauser och omtagningar och lade till musik. När allt var klart brändes cd-skivorna.

Den sista träffen var känsloladdad. Papporna fick pyssla egna bokmärken och kort till sina barn, dekorera skivomslagen och slå in bokpaketen – den inlästa sagan och två böcker till. Det blev fina paket med rörande meddelanden till barnen: "Pappa älskar dig!"

När paketen var klara fick alla fylla i utvärderingsblanketter och efter det satt vi och pratade, drack kaffe och åt tårta. Det var stämningsfullt, roligt och lite vemodigt. Men vi kunde ändå lova dem en sak: de skulle få spela in flera sagor, för vi kommer tillbaka på våren och startar en ny grupp och kan således erbjuda möjligheten till ett extra inspelningstillfälle.

De utvärderingar som vi fick av deltagarna, fängelsets personal och barnens andra vårdnadshavare efter att de hade fått paketen, berömde verksamheten. Barnen tyckte det var härligt att få höra pappans röst och skivorna spelades om och om igen. Ett av barnen hade fått sitt sagopaket i julklapp – Julgubben hade hämtat det från pappan – och det hade betytt mycket för henne.

Alla vi tre som drog studiecirkeln var överens om att detta var det mest meningsfulla vi har gjort i våra jobb. Vår lilla insats påverkade inte så *många* människor, men

däremot gjorde den stor skillnad för de barn och föräldrar vi kom i kontakt med. Sist och slutligen gjorde vi inte så mycket själva, men vi hade ändå inlett en diskussion om föräldraskap och föräldraroll som sedan hade fortsatt i andra sammanhang i fängelset, satt i gång nya processer hos deltagarna.

Naturligtvis är det inte bara Godnattsagor inifrån som lyfter fram familjefrågor i fängelset: fängelsets personal ordnar kurser, läger och träffar för de intagna föräldrarna. Familjen och barnen figurerar också i de enskilda samtalen mellan fångarna och socialarbetarna eller fängelsepastorn. Separationen från familjen är för många det värsta med fängelsestraffet. Likaså kan föräldrarnas frånvaro vara mycket tungt och traumatiskt för barnet. Det som Godnattsagor inifrån kan bidra med är en tredje, utomstående part, biblioteket, som kan medföra nya perspektiv och ett nytt sätt för de intagna föräldrarna att hålla kontakt med och komma närmare sina barn trots det fysiska avståndet. Litteraturen, berättelserna, fungerar utmärkt i detta syfte.

Vi hoppas att vi lyckas göra Godnattsagor inifrån till en ordinarie verksamhetsform i Vasa fängelse och att projektet sprids även till andra anstalter i Finland. Godnattsagor inifrån har fått stor spridning i Sverige. Där har man också gjort en vetenskaplig utvärdering av projektet och lyft fram studiecirkeln betydelse för de intagna föräldrarna och deras barn. Det finns redan mycket belägg för teorin om att en förbättrad kontakt med familjen minskar risken för återfall. Och om vi lyckas förhindra ett enda brott, förbättra livskvaliteten för en enda familj eller hjälpa en enda förälder att återskapa förhållandet till sina barn är projektet värd varenda minut vi har lagt ner i det.

Artikkelin julkaistu aiemmin Bibban 1/2012 –lehdessä.

Ari Haasio

KIRJASTOAMMATTILAINEN VERKOSSA

Tavoitteet ja menetelmät

Monipuoliset verkkotaidot ovat keskeinen osa kirjastoammattilaisen osaamista. Tiedonhaun taitojen lisäksi muuttuva informaatioteknologia vaatii myös sosiaalisen median hallintaa. Tiedonhankinta muuttuu (vrt. Haasio 2012) ja samalla kirjastot verkottuvat entistä voimakkaammin.

Osana Verkko haltuun –projektia järjestettiin tiedonhaun työpajoja eri puolilla Suomea. Näiden työpajojen yhteydessä kartoitettiin kirjastohenkilökunnan omia käsityksiä heidän tiedonhankinta- ja verkkovalmiuksistaan. Hallitsevatko maamme yleisissä kirjastoissa työskentelevät ammattilaiset tiedonhaun ja muun verkon hyötykäytön omasta mielestään? Mitä asioita he itse kokevat kehittämiskohteiksi verkko-osaamisen näkökulmasta?

Selvityksen tavoitteena oli saada yleiskuva kirjastoammattilaisten omista verkkokäsityksistä ja kartoittaa heidän eri tiedonhakupalvelujen sekä muiden verkkoaineistojen käyttöä. Tämä mahdollistaa jatkossa entistä tehokkaamman ja kentän tarpeisiin vastaavan täydennyskoulutuksen suunnittelun.

Seuraavassa on pohdittu vastausten perusteella sitä, kuinka kirjastonhoitajan profession kannalta keskeisiä verkkotaitoja tulisi kehittää osallistujien omien kokemusten valossa. Liian usein oletamme, että verkkotaidot hallitaan vaikka näin ei valitettavasti ole. Laaja ja monipuolinen verkkotaitojen hallinta on kuitenkin yksi kirjastotyön kivijaloista. Siksi siihen kannattaa panostaa.

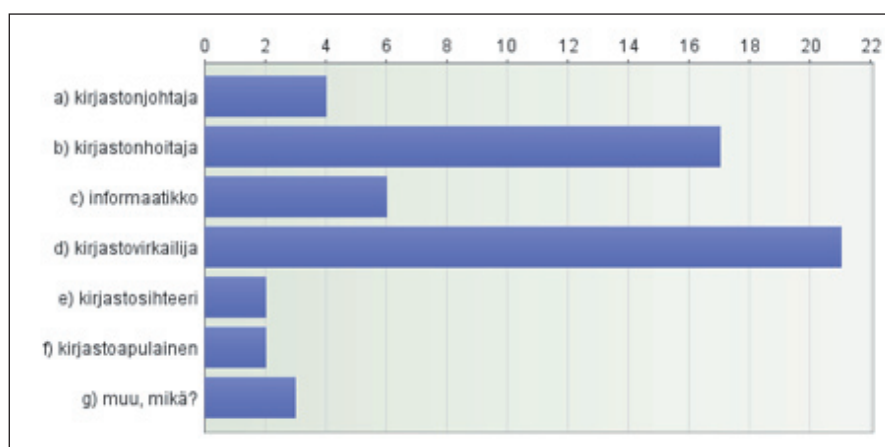
Selvitys toteutettiin Verkko haltuun –hankkeen maakuntakirjastoille tarjoaman tiedonhakukoulutuksen yhteydessä suoritettulla lomakekyselyllä. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 55 henkeä eri paikkakunnilla (Lappeenranta, Oulu, Lahti, Pori, Jyväskylä). Kysymyslomakkeet jaettiin ja täytettiin ennen tiedonhaun koulutuksen alkua, jotta itse koulutuksessa esiin tulleet seikat eivät vaikuttaneet henkilön omaan etukäteiskäsitykseen hänen verkkotaidoistaan vahvistavasti tai heikentävästi.

Tulosten analysoinnissa hyödynnettiin Webropol 2.0 –ohjelmistoa, jonne lomakkeiden tulokset syötettiin. Tämä mahdollisti valmiiden grafiikoiden saamisen eri kysymyksistä sekä erilaisten raporttien ottamisen Webropolin työkaluja hyödyntäen. Tutkimusaineiston käsittelystä vastasi projektisihteeri Paula Saunamäki ja analysoinnista allekirjoittanut.

Kunkin koulutuksen päätteeksi keskusteltiin lyhyesti myös koulutuksen vaikutuksesta sekä oman käsityksen vahvistumisesta tai muutoksesta omien verkkotaitojen osalta. Myös näitä palautteena saatuja keskusteluja on käytetty hyväksi pohdittaessa kirjastoammattilaisten verkkotaitoja.

Tutkimukseen osallistuneet

Vastaajien (n=55) tehtäväkuva vaihteli kirjastoapulaisesta kirjastonjohtajaan (ks. kuva 1). Kaikkiaan 38 henkeä työskenteli joko kirjastovirkailijan tai kirjastonhoitajan nimekkeellä.

Kuva 1. Vastaajien ammattinimikkeet.

Joukkoon muu kuuluu kaksi opiskelijaa, jotka maakuntakirjastot olivat lähettäneet koulutukseen, sekä yksi osastonjohtajan nimikkeellä työskentelevä henkilö. Kirjastonjohtajat työskentelivät pienten kunnankirjastojen tai lähikirjastojen johtajina.

Merkillepantavaa on, että koulutuksiin osallistui kirjastojen henkilökuntaa em. maakuntakirjastojen alueelta, joten osa vastaajista työskenteli hyvinkin pienissä kirjastoissa, osa taas suurissa maakuntakirjastoissa. Tämä vaikuttaa oleellisesti myös siihen, kuinka eriytynyt toimenkuva on ja joutuuko esimerkiksi kirjastovirkailija tekemään minkä verran tiedonhakuja asiakaspalvelutilanteissa.

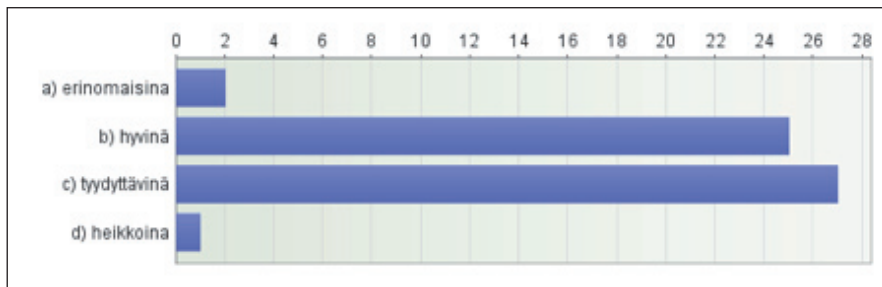
Vastaajien sukupuolijakauma edustaa hyvin alan todellista sukupuolijakaumaa (vrt. Saarikettu 2012): vastaajista kuusi (9,9%) oli miehiä, loput 49 (89,1%) naisia. Vastaajien (n=54) keski-ikä oli 46,8 vuotta. Yksi vastanneista ei halunnut ilmoittaa ikäänsä. Ale 30-vuotiaiden osuus vastaajista oli pieni: vain kuusi kyselyyn osallistunutta kuului tuohon ikäryhmään. Sen sijaan yli 55-vuotiaita vastaajia oli suhteellisen runsaasti. Peräti 13 vastaajaa (24,1%) kuului tähän ryhmään. Vastaajien keski-ikä

on koko alan ikärakenteeseen suhteutettuna varsin kuvaava. Syrjän (2007) mukaan esimerkiksi kuntasektorilla työskentelevien kirjastonhoitajien keski-ikä vuonna 2005 oli 47 vuotta.

Internetminuus

Henkilön käsitystä omista verkkotaidoista voidaan kuvata termillä internetminuus tai verkkominuus (vrt. Haasio 2007). Talja (2003) on vastaavasti käyttänyt termiä tietotekniikkaminuus puhuessaan ihmisten omista tietoteknisistä käsityksistä.

Siinä missä tietotekniikkaminuus kuvastaa Taljan (2003) mukaan henkilön käsitystä omista tietoteknisistä kompetensseista, on internetminuus ennen muuta henkilön käsitys itsestään Internetin ja sen eri palvelujen käyttäjänä (Haasio 2007). Tietotekniikkaminuuden voidaan katsoa olevan laajempi käsite, johon sisältyy tekninen osaaminen sekä myös muiden tietoteknisten välineiden kuin Internetin käyttö (esim. eri ohjelmistot). Tässä kyselyssä pitäydettiin kuitenkin kartoittamaan vain ja ainoastaan henkilöiden internetminuuteen liittyviä kysymyksiä.

Kuva 2. Kuinka hyvinä pidät omia verkkokäyttötaitojasi? (n=55)

Valtaosa piti verkkotaitojaan joko hyvinä (45%) tai tyydyttävänä (49%). Vain kaksi vastaajaa katsoi taitojensa olevan erinomaisia ja yhden mielestä hänen verkko-osaamisensa oli heikkoa. Kun noin puolet vastaajista piti taitojaan hyvinä, voisi olettaa että koulutustarpeita ei koettu kovinkaan suuriksi. Asia on kuitenkin päinvastoin, kuten sivulta 57 ilmenee. Erinomaisia verkkotaitojaan pitäneet henkilöt olivat alle 30-vuotiaita, vastikään kirjastoalan opintonsa päätökseen saaneita henkilöitä. Muutoin ikä ei vaikuttanut siihen, olivatko verkkotaidot henkilön itsensä mielestä hyviä vai tyydyttäviä.

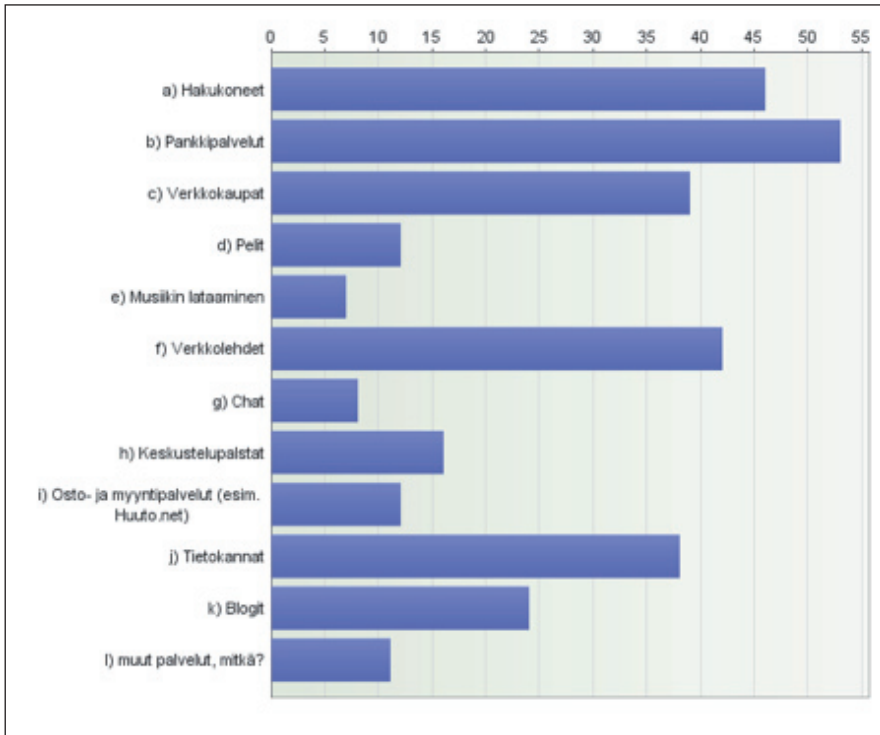
Huolestuttavaa on, että vain neljännes vastaajista koki, että heidän verkko-osaamisensa on tarpeeksi monipuolista. Työn kannalta tarpeellisten verkkotaitojen koettiin olevan hallinnassa melko hyvin (33 vastaajaa) tai tyydyttävästi (17 vastaajaa). Kaksi vastaajaa katsoi hallitsevansa verkkotaidot työnsä kannalta erittäin hyvin ja kaksi puolestaan melko huonosti.

Lähes kaikki vastaajat käyttivät Internetiä työssä päivittäin. Vain kaksi henkeä ilmoitti käyttävänsä sitä harvemmin, mutta kuitenkin muutaman kerran viikossa. Internet on siis kaikille vastaajille heidän toimenkuvastaan tai tehtävänimekkeestään riippumatta tärkeä jokapäiväinen työväline. Tätä taustaa vasten se, että puolet (27 henkeä) pitää omia verkkotaitojaan tyydyttävänä, on merkillepantavaa. Tiedonhaku on keskeinen osa kirjastoprofessiota ja jos omasta mielestä niissä on puutteita, tulisi asiaan kiinnittää ehdottomasti huomiota ja ryhtyä korjaamaan sitä pikimmiten. Lähtökohdat henkilöstön taitojen kehittämiseksi ainakin ovat suotuisat, sillä lähes kaikissa avoimissa vastauksissa Internetin käyttöä pidettiin mielekkäänä toimintana. Motivaatiota siis on, tietoa ja harjoittelua tarvitaan lisää!

Verkkopalvelujen käytön eri muodot

Internetistä on muodostunut paitsi keskeinen osa työtä useissa ammateissa, myös merkittävä vapaa-ajanviettoväline. Tämä pätee myös kirjaston henkilökuntaan. Päivittäin työn ulkopuolisiin asioihin verkkoa käytti vapaa-ajalla 40henkeä (72,7%). Muutaman kerran viikossa vapaa-aikaansa verkossa vietti 10 vastaajaa (11 %), neljä (7,2%)käytti verkkopalveluita harvemmin kuin kerran viikossa omalla ajallaan ja yksi ei lainkaan. Viimeksi mainitussa tapauksessa henkilöllä ei myöskään ollut Internet-yhteyttä kotona.

Yksi verkkominuutta kuvastava seikka tiedonhakutaitojen ohella on verkkopalvelujen käytön monipuolisuus. Onko verkon käyttö vain tiedonhakua Googlella ja laskujen maksua pankkipalvelussa vai käytetäänkö verkon erityyppisiä palveluja monipuolisesti?

Kuva 3. Mitä verkkopalveluja käytät? (n=53)

Kuvassa kolme on havainnollistettu mitä eri palveluita vastaajat käyttävät ja mitä he verkossa tekevät. Kysymys koski sekä työkäyttöä että vapaa-aikaa. Kiinnostavaa on, että vain 45 vastaajaa ilmoitti käyttävänsä hakukoneita vaikka toisaalta kaikki vastaajat kertoivat käyttävänsä Googlea! (ks. s. 56).

Koska vaihtoehdoissa ei erikseen oltu mainittu sosiaalista mediaa, sen käyttö kumuloitui kohdan "muut palvelut"-vastauksiin. Käytännössä kaikki kymmenen muiden palvelujen käyttäjiksi ilmoittautunutta henkilöä kertoivat käyttävänsä Facebookia. Lisäksi mainittiin Twitter, sähköposti, VR ja muut matkustamiseen liittyvät palvelut, sääpalvelut sekä elokuva-arvostelut ja elokuvatarjonta. Muutama vastaaja suhtautui hyvin kriittisesti sosiaaliseen mediaan, ennen muuta Facebookiin ja piti sitä itselleen tarpeettomana. Tämä tuli ilmi avoimissa vastuksissa hyvin selkeästi.

Kun vastauksia tarkastellaan lähemmin, huomataan että useampien palvelutyypin käyttö on kumuloituvaa. Toisin sanoen henkilöt, jotka hyödyntävät muitakin kuin verkon peruspalveluita (hakupalvelut, pankkipalvelut) sekä kirjastoprosession kannalta keskeistä palvelumuotoa tietokannat, käyttävät usein runsaasti eri palveluja.

Tietokantojen suosiota voidaan selittää työperäisillä syillä. Fennican ja ARTOn kaltaiset tietokannat sekä luonnollisesti kirjaston oma kokoelmatietokanta ovat

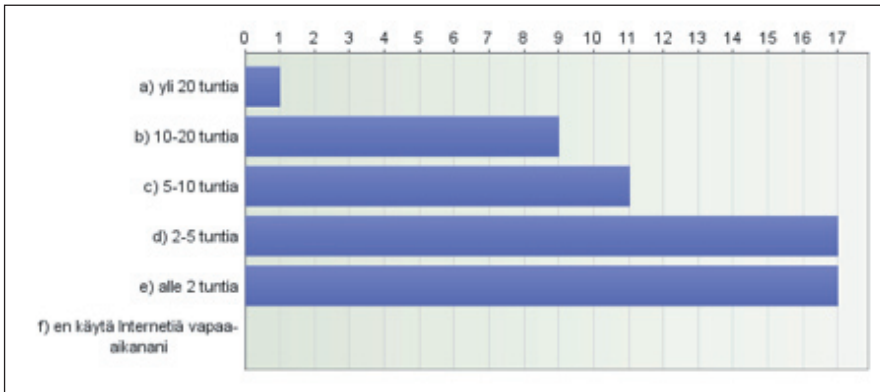
jatkuvasti tarvittavia työvälineitä. Tätä taustaa vasten olisi jopa odottanut lähes kaikkien vastaajien mainitsevan tietokannat, nyt luku jäi 37 vastaajaan. Tosiasiassa on vaikea kuvitella etteivät kaikki vastaajat käyttäisi vähintään kokoelmatietokantaa. Todennäköisesti he eivät mieltäneet oman kirjastonsa kokoelmatietokantaa Internetin tietokannaksi.

Kirjastojen laaja verkkolehtitarjonta selittää omalta osaltaan tämän palvelun suosiota. Kiintoisaa sen sijaan on verkkokauppojen suosio. Palvelutyypinä se saa yhtä monta mainintaa kuin tietokannat.

Kirjastoammattilaisen tulisi nähdäkseni tuntea mahdollisimman laajasti verkkopalvelujen kirjo. Myös tiedonhaku edellyttää nykyisin blogien ynnä muiden sosiaalisen median sovellusten osaamista. Kirjastot ovat yhä näkyvämmiin esillä sosiaalisessa mediassa, kuten Facebookissa. Tämän takia näiden palveluiden aktiivinen käyttö niin työssä kuin vapaa-aikanakin tukisi ammatillista osaamista ja parantaisi sitä. Valitettavasti moni vastaajista käytti vain muutamaa verkon palvelumuotoa. Myös tässä suhteessa verkkopalvelujen tuntemuksessa olisi parantamisen varaa.

Palvelujen käytön monipuolisuus korreloi myös ikään. Vanhimmassa ikäryhmässä, eli yli 55-vuotiaisiin kuuluvilla henkilöillä, Internetin käyttö ei ollut niin monipuolista kuin muilla. Etenkin nuoremmat alan ammattilaiset ovat omaksuneet useampia palveluja ja mainitsivat muut palvelut kohdassa usein ennen muuta sosiaalisen median eri sovelluksia. Myös musiikin lataaminen ja pelit olivat etenkin nuorimman alle 30-vuotiaiden ikäryhmän vastaajien suosimia palveluita.

Moni vastaaja käytti melko vähän verkkoa työn ulkopuolella. Neljä henkeä ilmoitti, ettei halua käyttää nettiä työajan ulkopuolella, mikäli se ei ole ehdottoman välttämätöntä. Tämä johtui muun muassa siitä, että ruudun äärellä ei enää työpäivän jälkeen haluttu istua. "ei enää vapaa-ajalla jaksaa olla koneella/netissä". Suurin osa käytti Internetiä melko maltillisesti (ks. kuva 4). Internetissä paljon aikaa vietti vain yksi vastaaja, joka sanoi käyttävänsä verkkopalveluja yli 20 tuntia viikossa vapaa-aikana. Aikaa kului mm. chattailyyn, Facebookiin yms.

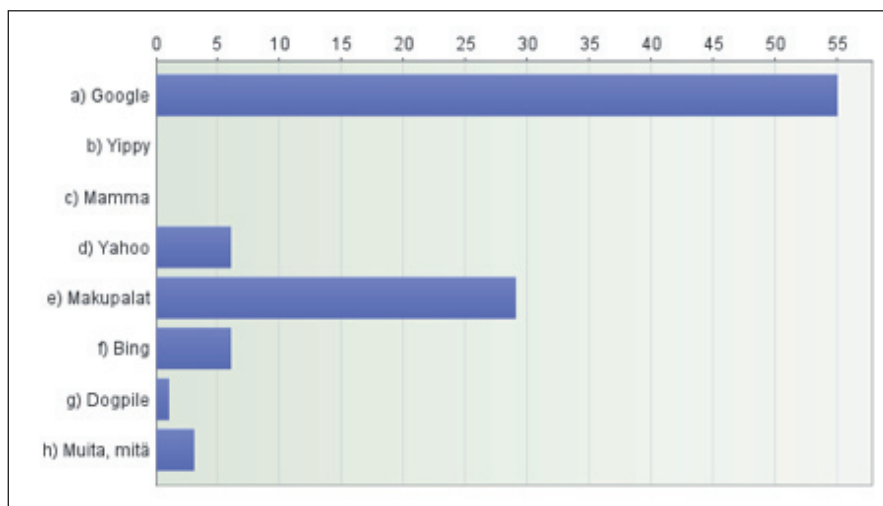

Kuva 4. Internetin käytetty aika viikossa vapaa-ajalla

Keskimääräistä vähemmän verkossa vietettiin aikaa yli 55-vuotiaiden ryhmässä. Iäkkäämmät vastaajat kokivatkin verkon ennen muuta käteväksi työkaluksi. Kaikki sen sijaan korostivat Internetin merkitystä tiedonhakuja ja asiointia (esim. pankkiasiat) helpottavana välineenä.

Pelkkää Googlea?

Google on verkon suosituin hakukone, jota kaikki vastaajat ilmoittivat käyttävänsä. Myös Hämeenlinnan kaupunginkirjaston ylläpitämä Makupalat-aihehakemisto sai yllättävän monta mainintaa (29 kpl). Vaihtoehtoina olleita metahakuja (Yippy, Mamma) kukaan ei käyttänyt, mutta suomenkielinen Bing mainittiin kuudessa vastauksessa ja amerikkalainen Dogpile-metahaku kertaalleen. Myös Yahoo sai kuusi mainintaa. Muut-ryhmässä esiin nousivat kotimainen kirjastojen monihaku Frank kahdesti, Vaari ja Antikka -tietokannat, perinteikäs 1990-luvulla suosionsa huipulla ollut AltaVista sekä Nelliportaali.

Kuva 5. Mitä verkon hakupalveluja käytät? (n=55)

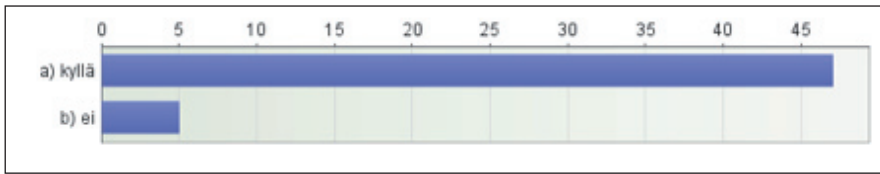
Wikipediaa ei tietoisesti laitettu vaihtoehdoksi, koska kyse ei ole hakupalvelusta, olkoonkin että sitä usein käytetään kuin hakukonetta. Se ei myöskään saanut yhtään mainintaa. Tämä ei kuitenkaan todista sitä, etteikö Wikipediaakin käytettäisi. Se tuli koulutusten yhteydessä käydyissä keskusteluissa ilmi. Sen sijaan moni Wikipedian käyttäjä sanoi olevansa kriittinen sen sisältämän tiedon suhteen vaikka käyttikin sitä esimerkiksi linkkien hakemiseen.

Google on vakiinnuttanut asemansa ja se on useimmissa tapauksissa hyvä vaihtoehto. Keskeistä kuitenkin on tuntee vaihtoehtoja, jotta voi tarpeen mukaan valita tilanteeseen parhaiten soveltuvan hakumenetelmän. Ennen muuta tiedonhaun ammattilaiselle tämä on keskeinen osa ammattitaitoa.

Hakukoneiden ominaisuudet ja mahdollisuudet poikkeavat toisistaan ja siksi eräissä tapauksissa on syytä valita Googlen sijaan jokin muu vaihtoehto. Toisaalta myös Googlen tehokäyttö on osattava kirjastotyössä ja sen palvelujen monipuolisuus tulee tuntee ja hyödyntää tehokkaasti. Vastaajista peräti kaksi kolmasosaa uskoi, etteivät he osaa hyödyntää Googlea tarpeeksi monipuolisesti. Tähän tulisikin kiinnittää huomiota entistä enemmän: perusvälineen sujuvan käytön tulee olla hallinnassa.

Verkko-osaamisen kehittämiskohteet

Yhdeksän kymmenestä vastaajasta (n=52) koki tarvitsevansa lisää tiedonhaun koulutusta (ks. kuva 6). Ne, jotka vastasivat kysymykseen kieltävästi, olivat nuorempiin ikäryhmiin kuuluvia henkilöitä. He käyttivät vapaa-aikanaan aktiivisemmin verkkoa ja olivat myös saaneet opastusta verkkotiedonhakuun alan opinnoissa.

Kuva 6. Koetko tarvitsevasi koulutusta verkkopalvelujen käytössä? (n=52)

Peräti 37 vastaajaa oli aikaisemmin osallistunut tiedonhaun kurssille. Silti he kokivat tarvitsevansa lisää informaatiota ja harjoittelua. Verkon eri palvelujen käyttöön ja tiedonhakuun valmentava koulutus onkin luonteeltaan sellaista, että taitojen ylläpitäminen näyttää vaativat Internetin ripeän kehityksen takia jatkuvaa päivitystä.

Jos vastaajat olivat ilmoittaneet, että omasta mielestään heidän verkkotaidoissaan olisi parantamisen varaa, saivat he vapaasti kertoa mitkä verkko-osaamisen osa-alueet kaipasivat harjoitusta ja mistä haluttiin erityisesti lisää informaatiota työn tueksi.

Vastauksissa nousivat esiin ennen muuta tarve käyttää verkkopalveluja monipuolisemmin, haun rajaaminen ja hakulausekkeiden muodostaminen, verkon uudet palvelut ja tietokantojen hyödyntäminen työssä. Moni vastaaja koki tarvitsevansa yleistä tiedonhaun ja verkkotaitojen päivitystä. Myös muista verkon palveluista kuin perinteisistä tiedonhaun välineistä kaivataan lisää tietoa ja valmiuksia niiden käyttöön.

Tiedonhaun ongelmakohtat

Vastaajilta kysyttiin myös mitä ongelmia he ovat kohdanneet tiedonhaussa. Tulokset olivat hyvin perinteisiä ja tukevat käsitystä siitä mihin asioihin koulutuksessa tulisi panostaa. Eniten ongelmia tuottivat hakutermien keksiminen ja hakulausekkeiden muotoilu, rajaaminen sekä yllättävää kyllä – informaation runsaus.

Moni vastaaja koki, että tiedonhakua hankaloittaa tulosten moninaisuus, mikä vaikeuttaa relevantin tiedon löytymistä. Hakutuloksia tulee paljon ja hyvien lähteiden löytäminen vaikeutuu. Kaikki nämä ongelmat ovat pitkälti sidoksissa hakulausekkeen muotoiluun ja haun rajaamiseen liittyviin taitoihin. Tuloksiin vaikuttaa paljon myös se, millä hakuvälineellä informaatiota etsitään.

Myös tiedon luotettavuus mainittiin useammassakin vastauksessa. Spesifeistä aiheista tietoa haettaessa relevanttien dokumenttien löytäminen on vaikeahkoa ja informaation laajuus asettaa vaatimuksia tiedon luotettavuuden punnitsemiselle.

Muutama vastaaja mainitsi tiedonhaun ongelmana myös kielitaidon. Englanninkielisen materiaalin runsaus saattaa olla haitta, jos kielitaito ei ole kohtalaisen hyvä ja toisaalta taas vieraskielisen materiaalin määrä haittaa kun suomenkielistä aineistoa ei löydy sitä tarvitsevalle asiakkaalle.

Todellisuus ja omat käsitykset

Kun kyselyssä saatuja tuloksia peilataan kouluttajana tehtyihin havaintoihin, voidaan todeta vastaajien käsitysten omista taidoistaan olevan varsin realistisia. Perushakujen tekeminen hallitaan pääsääntöisesti hyvin, mutta vaativimmat hakutehtävät tuottavat helposti ongelmia ja vievät aikaa. Esimerkiksi tilastoaineistoon, EU-tietokantoihin ja tieteelliseen materiaaliin kohdistuneita hakutehtäviä pidettiin yleisesti erittäin haastavina.

Osallistujat olivat erittäin motivoituneita ja kokivat oppivansa uutta koulutuksissa. Tiedonhalu ja saadut uudet taidot myös synnyttivät halun oppia lisää. Samalla moni koki loppukeskusteluissa saadun palautteen mukaan myös havainneensa kuinka paljon omilla taidoilla on kehittämisen varaa.

Osallistujien taidoissa oli myös suuria eroja: joka ryhmässä oli taitavia tiedonhakijoita, jotka kykenivät tekemään haut nopeasti ja lähdekriittisesti eri välineitä hyödyntäen. Toisaalta osaamisen skaala oli laaja ja moni osallistuja saattoi löytää informaation, mutta siihen esimerkiksi kului turhan paljon aikaa.

Tiedonhaun taitojen kehittämisen lisäksi tarvitaan myös laajempaa verkon eri toimintoihin ja niiden käyttöön ohjaavaa koulutusta kirjastoalan toimijoille. Toki sitä annetaan, mutta tarve on edelleen suuri.

Tavoitteena tulisi olla, että kaikki kirjastoalan ammattilaiset hallitsisivat tiedonhaun ja keskeiset verkon välineet hyvin niin omasta mielestään kuin todellisuudessakin. Tyydyttävä verkko-osaaminen ei ole riittävää informaatioalan ammattilaiselle.

Lähteet

Haasio, A. 2012. Tiedonhankinta sosiaalisessa mediassa. Teoksessa J. Saarti & P. Tuomi (toim.) Kirjastoverkkokirja. Helsinki: Avain. (ilm. 12/2012).

Haasio, A. 2007. Viihdettä verkosta: case-tutkimus palomiesten ja kurssisihteerien Internetin viihdepalvelujen käytöstä. [Verkkajulkaisu]. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Lisensiaatintyö. [viitattu 23.9.2012]. Saatavana: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/lisuri00056.pdf>

- Saarikettu, E. 2012. Miestyötekijät yleisissä kirjastoissa – Miesten kokemuksia ja näkemyksiä kirjastoalalla toimimisesta. [Verkkajulkaisu]. Tampereen yliopisto. Informaatiotieteiden yksikkö, Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media. Pro Gradu –työ. [Viitattu 15.9.2012]. Saatavana: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu05950.pdf>
- Syrjä, V. 2007. Haasteena palkkakehitys : eräiden Akavan erityisalojen ammattinimikkeiden ansiokehitys 1995-2005. Helsinki: Akavan erityisalat ry. Akavan erityisalojen selvityksiä 1/2007.
- Talja, S. 2003. Tietotekniikkaminuus – miten se rakentuu? Teoksessa S. Talja ja S. Tuuva (toim.) Tietotekniikkasuhteet: kulttuurinen näkökulma. Helsinki: SKS. Tietolipas 196.
-

VERKKO HALTUUN TIIVISTETTYNÄ

Ari Haasio pohtii artikkelissaan Verkko haltuun -hankkeeseen liittyviä verkottumisen ja verkostoitumisen käsitteitä. Kun verkottumisella yleensä viitataan tietoverkkojen lisääntyneeseen käyttöön, verkostoituminen puolestaan on toimijoiden, ihmisten välistä toimintaa. Molemmat ovat tarpeen ja voivat edistää toisiaan kuten on tapahtunut myös Verkko haltuun -projektissa.

Leena Elenius, Verkko haltuun -hankkeen käynnistänyt projektipäällikkö toteaa, että sosiaalisen kirjastotyön kehittämisprojekti tarvitsee innostuneen, sitoutuneen, luottamusta herättävän ja sitä vahvistavan osaajaverkoston. Asiantuntijaverkosto on koottava hankkeessa ensimmäiseksi, ennen varsinaisen toiminnan aloittamista.

Useilla eri paikkakunnilla toimivassa hankkeessa korostuvat sekä dokumentaation että yhdessä sovitun työnjaon merkitys. Hankkeen kirjastoammattilaiset tapasivat säännöllisesti kasvokkain mutta myös verkossa Adobe Connect -sovelluksen avulla. Koulutuksia järjestettiin eri paikkakunnilla, samoin kuin tapaamisia.

Sosiaalinen kirjastotyö ei kuitenkaan onnistu ilman yhteistyökumppaneita, joita tarvitaan jo toimintojen suunnittelussa, mutta erityisesti osallistujien tavoittamisessa ja palvelujen markkinoinnissa. Myös palveluiden suunnittelijoille arvokkaiden käyttäjäkokemusten ja mielipiteiden selvittämisessä yhteistyökumppanit ovat tarpeen. Osa-toimijakirjastojen Turun, Vaasan, Pietarsaaren, Porvoon ja Ylöjärven kohderyhmät ja yhteistyökumppanit valikoituivat paikallisista olosuhteista lähtien.

Verkko haltuun -hankkeen tavoitteina oli lisätä osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kohderyhmissä sekä ehkäistä syrjäytymistä vahvistamalla osallistujien verkkotaitoja. Maksuton, paikallinen ja kaikille avoin kirjastotila on aikuisille hyvä oppimisen paikka. Hankkeessa järjestettyjen verkkotyöpajojen toteuttamiseen osallistui myös ryhmä Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoita, jotka saivat arvokasta kokemusta erilaisten ryhmien ohjaamisesta.

Turussa yhteistyötä tehtiin Lounais-Suomen syöpäyhdistys ry:n toiminta- ja palvelukeskus Meri-Karinan kanssa. Yhteistyömuotona oli kirjallisuustuokioiden järjestäminen syöpään sairastuneiden kuntoutus- ja virkistyskursseilla. Ammattilaisen ja myötätalvuisen kanssaihminen roolit on osattava yhdistää, toteaa tekstissään **Tarja Nikander**. Kirjastoammattilainen ei ole sielunhoitaja eikä terapeutti, vaan tuo ammattilaisena kurssien ohjelmaan kirjallisuuden ja kirjastopalveluiden osaamista.

Kirjallisuustuokioiden tavoitteena oli houkuttaa lukemaan, tarjota elämyksiä ja rohkaista keskustelemaan. Teemojen ja tekstien valinnat oli sopeutettava ryhmän

mukaan: diagnoosin hiljattain saaneille ja pitkään syöpää sairastaneille teksteillä oli erilainen merkitys. Ryhmät olivat monilla tavoin heterogeenisiä, mikä vaatii kirjastoammattilaiselta joustavuutta ja soveltamista.

Syöpäyhdistyksen mukaan kirjallisuustuokiot ovat rikastuttaneet kurssien ohjelmaa ja niitä jatketaan myös tulevaisuudessa.

Päivi Jokitalo esittelee, kuinka Verkko haltuun -hankkeen viestinnässä käytettiin verkkopalvelun ja blogin lisäksi Facebookia, Twitteriä ja videotallenteita, perinteisiä lehtiartikkeleita, sähköposti- ja mediatiedotteita. Projektin tuloksia ja toimintatapoja käsiteltiin työpajoissa, seminaareissa ja työkokouksissa.

Hankkeen kevään 2012 koulutuskiertueen anti saatiin ulottumaan tapahtumapaikkojen ulkopuolelle niin tilassa kuin ajassakin, kun apuna käytettiin sosiaalista mediaa, verkon mahdollisuuksia ja yhteistyöverkostoja. Osa koulutuksista myös videoitiin.

Yksi tapa ei kuitenkaan enää riitä. Eri tyyppiset sisällöt vaativat erilaista muotoa, pituutta ja alustaa. Tärkeää on paikantaa yhteistyöverkostojen solmukohtat, joiden kautta tieto leviää tehokkaasti kentälle. Hankkeessa hyödynnettiin ELY-keskusten kirjastoasioista vastaavia tarkastajia sekä maakuntakirjastojen yhteyshenkilöitä, Kirjastot.fi-sivustoa ja Kirjastokaistaa sekä mm. AKTIIVI-hanketta ja sen kanavia.

Tämän päivän hakeva ja asiakkaiden pariin hakeutuva kirjastotyö perustuu pienryhmiin, jotka kohdataan useamman kerran. Osallistujilla on erilaisia kirjastonkäytön ja lukemisen esteitä ja hidasteita, mikä vaikuttaa ryhmätilanteisiin. Koska osallistujia yhdistävät vaikeat kokemukset pitkäaikaistyöttömyydestä, mielenterveysongelmista tai syöpään sairastumisesta, puheeksi tulevat myös henkilökohtaiset asiat, mikä on kirjastotyössä uutta. Kirjastoammattilaisen on mietittävä rooliaan ja sen rajoja. Asiasta on tärkeä keskustella työpaikalla, mutta rajanveto persoonan ja profession välillä on jokaisen tehtävä itse, toteaa **Päivi Jokitalo**.

Myös yhteistyökumppaneiden kanssa on sovittava työnjaosta ja keskusteltava rooleista. Kaikki tahot ovat mukana oman ammatillisen osaamisensa vuoksi. Ilman kumppaneita Verkko haltuun -hankkeen kohderyhmät olisi ollut vaikea tavoittaa. Kirjastolta tämänkaltaisen toiminta vaatii aktiivisuutta, kirjaston tiloista poistumista ja asiakkaiden pariin etsiytymistä. Toiminta edellyttää luottamusta kaikkien osapuolten kesken.

Sosiaalisen kirjastotyön vaikuttavuuden mittaaminen on tärkeää, mutta hankalaa. Yksi mahdollisuus on kehittää mm. Englannissa käytettyä SROI, social return on investment -mittaria.

Ella Mustamon artikkelissa todetaan sama kuin Ari Haasion käsitteellisessä pohdinnassa: verkko-sanana merkitys kulki hankkeen aikana tietoverkosta ihmisverkoston suuntaan. Turussa syntyi paikallisen Tyttöjen talon kanssa miniverkosto, toimijoiden välinen hierarkioista vapaa suhde, joka on mahdollistanut tiedon ja tarinoiden jakamisen mm. rakkaudesta, seksistä ja seurustelusta, tarjonnut kirjailijavierailuja, kummituskierroksia ja dekkarilukupiirejä.

Mielenterveyskuntoutujien ITU ry:n sekä paikallisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa syntyi kirjastokerho, viikottain kokoontunut pienryhmä, jossa harjoiteltiin digikuvausta, tietokoneen käyttöä ja sosiaalisten medioiden hyödyntämistä. Mustamon mukaan kirjastokerhon tärkeä tarkoitus ja toimintamuoto oli ”kiinnittää ihmiset tunnesiteellä kirjastotilaan ja antaa heille elämyksiä ja mahdollisuus solmia uusia ihmiskontakteja”.

Vaasalaiset **Lena Sångfors** ja **Terhi Piikkilä** kuvailevat, miten kahden pedagogisen informaation kaksikielinen yhteistyö toimii arjessa. Kun kumpikin puhuu äidinkieltään, myös viestintä, kaksikieliset koulutukset ja kaksikielinen toiminta syntyvät kuin itsestään.

Vaasan kaupunginkirjasto käynnisti osahankkeena yhteistyöprojektin Vaasan vankilan kanssa syksyllä 2011. Toimintaan osallistuu **Anna-Maija Koskimies-Hellmanin** lisäksi kaksi informaattikkoa kaupunginkirjastosta sekä vankilan sosiaalityöntekijöitä. Ilta- ja kotiin perustuu Malmön kaupunginkirjaston vuonna 2008 aloittamaan vastaavaan opintopiiriin, jonka tavoitteena on vahvistaa vankilassa olevan vanhemman roolia ja auttaa häntä pitämään yhteyttä lapsiinsa. Tässä kirjallisuudella on tärkeä rooli.

3-6 isän opintoryhmissä keskustellaan ääneenlukemisen merkityksestä, kirjallisuudesta, vanhemmuudesta sekä lapsen kehityksestä. Kerrontatekniikoista osallistujille on puhunut paikallisen teatterin näyttelijä. Isille esitellään lastenkirjallisuutta, mutta myös aikuisten kirjoja sekä kirjastojen palveluita yleensä. Opintopiirin päätteeksi osallistujat lukevat valitsemansa sadun, joka tallennetaan cd-levylle ja lähetetään kotona olevalle lapselle kirjakassan kanssa. Toiminnan keskiössä ovat koko ajan lapset.

Ilta- ja kotiin on Vaasassa muuttumassa vakituiseksi toiminnaksi. Mikäli sen avulla voidaan ehkäistä yksikin rikos, parantaa yhden perheen elämänlaatua tai auttaa yhtäkin vanhempaa luomaan uudelleen suhteen lapseensa, hanke on ollut kaiken siihen käytetyn ajan arvoinen, kirjoittaa Koskimies-Hellman. Palaute niin vankilan henkilökunnalta kuin itse osallistujilta ja heidän perheiltään on ollut positiivista.

Ari Haasion vetämien verkkotiedonhaun työpajojen yhteydessä 55 osallistujaa vastasi kyselyyn internetminuudestaan ja verkkotiedonhaun taidoistaan. Vastausten perusteella tehdystä selvityksestä käy ilmi, että tiedonhaun taitojen kehittämisen lisäksi tarvitaan edelleen myös laajempaa verkon eri toimintoihin ja niiden käyttöön ohjaavaa koulutusta kirjastoalan toimijoille. Työpajojen osallistujat olivat motivoituneita ja kokivat oppivansa uutta koulutuksissa. Osallistujien taidoissa oli kuitenkin suuria eroja. Tavoitteena tulisi olla, että kaikki kirjastoalan ammattilaiset hallitsisivat tiedonhaun ja keskeiset verkon välineet hyvin niin omasta mielestään kuin todellisuudessakin.

NÄTET I BESITTNING. RESUMÉ

Ari Haasio begrundar de centrala begreppen kring nätverk och nätverkande i sin artikel. De finska orden verkottua och verkostoitua ligger nära varandra, men betyder lite olika saker. Verkottuminen, att bilda nätverk, hänvisar till ökad användning av nätverksförbindelser, medan man med ordet nätverkande eller nätverkssamarbete (verkostoituminen) syftar på växelspel, samarbete och kommunikation människor emellan. Både begrepp och fenomen är nödvändiga och kan i praktiken befrämja varandra, precis som i Nätet i besittning –projektet.

Leena Elenius, projektledaren som startade Nätet i besittning i 2009 skriver om behovet av att skapa ett samarbetsnätverk av sakkunniga genast i början av ett projekt, innan man börjar med själva verksamheten. Särskilt inom ett utvecklingsprojekt i social biblioteksverksamhet behöver man ett nätverk av entusiastiska, tillitskapande sakkunniga som binder sig till projektet och förstärker tilliten bland deltagarna.

I ett geografiskt splittrat projekt betonas vikten av dokumentation och en arbetsfördelning som de medverkande har kommit överens om. De biblioteksakkunniga i projektet träffades regelbundet så väl ansikte mot ansikte som online med hjälp av Adobe Connect -programmet. Utbildningar och träffar ordnades på olika orter.

Socialt biblioteksarbete kräver dock samarbetspartners redan i planeringsstadiet för att lyckas. Partners är speciellt viktiga i marknadsföringen av tjänsterna och när man försöker nå deltagarna, och behövs också då man reder ut kundernas erfarenheter och åsikter. De lokala partnerna i Åbo, Vasa, Borgå, Jakobstad och Ylöjärvi har hittats utgående från bibliotekens verksamhetsomgivning.

Målen med Nätet i besittning-projektet var att öka delaktigheten och gemenskapen i målgrupperna samt förhindra marginaliseringen av dessa grupper genom att förstärka deltagarnas nätverkskunskaper. Biblioteket funkar bra som utbildningslokal för vuxna eftersom det är en gratis, lokal och lättillgänglig service. En grupp stunderanden från Seinäjoki yrkeshögskola var med och ordnade nätverksverkstäderna och fick samtidigt värdefull erfarenhet i handledning av olika grupper.

I Åbo samarbetade biblioteket med Sydvästra Finlands Cancerförening och dess service- och verksamhetscenter Meri-Karina. Samarbetet bestod av litteraturstunder under rehabiliterings- och rekreativkurser för cancerpatienter. Man måste kunna förena rollerna av en sakkunnig och en empatisk medmänniska, skriver **Tarja Nikander**. Den biblioteksakkunniga är ingen självvårdare eller terapeut utan för med sig biblioteks- och litteraturkunskande till kursernas övriga innehåll.

Syftet med litteraturstunderna var att locka deltagarna till att läsa, att erbjuda upplevelser och uppmuntra till diskussion. Teman och texterna måste anpassas till gruppen: de som nyligen fått cancerdiagnosen och deltagare som redan länge levt med sjukdomen tolkar texterna på olika sätt. Grupperna var också annars heterogen vilket kräver flexibilitet och anpassning av biblioteksakkunniga. Enligt Cancerföreningen har litteraturstunderna berikat kursernas program och de kommer att fortsätta även i fortsättningen.

Päivi Jokitalo beskriver hur man i projektets kommunikation och marknadsföring använde både Nätet i besittning-websajten och -bloggen och Facebook, Twitter och videospelningar, traditionella tidningsartiklar, epost- och pressmeddelanden. Resultaten och verksamhetsformerna diskuterades i workshoppar, seminarier och möten.

Med hjälp av sociala medier, webbverktyg och samarbetsnätverk kunde man expandera utbildningarnas gränser i tid och rum under vårens utbildningsturné. En del av seminarierna spelades också in på video som finns tillgängliga på nätet.

Att sprida information på bara ett sätt räcker dock inte. Olika slags innehåll kräver olika former, längd och plattform. Det var viktigt att lokalisera knutpunkterna i samarbetsnätverk för att effektivt kunna sprida information till fältet. Inspektörerna med ansvar för biblioteksärenden på ELY-centralerna, kontaktpersonerna på landskapsbiblioteken, Biblioteken.fi, Kirjastokaista och bl.a. AKTIIVI-projekt och dess kanaler var viktiga i detta sammanhang.

Dagens uppsökande biblioteksarbete som söker sig till kunderna, och också utförs på fältet, bygger på smågrupper som träffas flera gånger. Deltagarna har olika slags läshinder och problem som gör det svårt att använda biblioteket, vilket påverkar gruppsituationer. När deltagarna delar gemensamma, ofta svåra erfarenheter av långtidsarbetslöshet, mentala problem eller cancer kommer personliga frågor ofta till tals vilket är nytt i bibliotekssammanhang. Biblioteksakkunniga måste fundera på sin roll och dess gränser. Det är viktigt att ta upp frågan på arbetsplatsen, men sist och slutligen måste var och en dra sina egna gränser mellan det personliga och det professionella, skriver **Päivi Jokitalo**.

Man måste även komma överens om arbetsfördelningen och diskutera rollerna med samarbetsparterna. Alla medverkande är med på grund av sin sakkunnighet. Utan partners skulle målgrupperna i projektet ha varit svåra att nå. Verksamheten kräver en aktiv roll av biblioteket - man måste söka sig ut från biblioteket, bland kunderna. Tillit mellan alla parter är en förutsättning.

Att mäta inverkan och effektiviteten av socialt biblioteksarbete är ytterst viktigt, men svårt. En möjlighet är att utveckla instrument som SROI, som använts på biblioteken bl.a. i England.

Ella Mustamo tar upp samma begreppsmässig fråga som Ari Haasio diskuterar i sin artikel: betydelsen av ordet nätverk rörde sig från datanät till nätverk bestående av människor. I Åbo byggde biblioteket ett mininätverk med Tjejernas Hus, en hierarkifri relation som har gjort det möjligt att dela information och berättelser om bl.a. kärlek, sex och sällskapande mellan deltagarna, att erbjuda författarbesök, spökrundvandringar och deckareläscirklar.

I samarbete mellan biblioteket, föreningen ITU, som är en förening för folk i mental rehabilitering, och studeranden från den lokala yrkeshögskolan föddes biblioteksklubben, en smågrupp som träffades en gång i veckan. Deltagarna lärde sig ta och behandla digitala foton och använda datorer och sociala medier. Enligt Mustamo var ett av de viktigaste målen med verksamheten att "känslomässigt binda människorna till bibliotekslokalen, att erbjuda upplevelser och göra det möjligt att skapa nya kontakter".

Lena Sågfors och **Terhi Piikkilä** från Vasa beskriver hur deras tvåspråkiga samarbete fungerar i vardagen. De båda pedagogiska informatikerna talar sitt eget modersmål, vilket gör att tvärspråkig kommunikation, utbildningar och verksamhet föds som av sig själv.

Vaasa stadsbibliotek startade ett samarbetsprojekt med Vasa fängelse på höst 2011. Förutom **Anna-Maija Koskimies-Hellman** deltog två pedagogiska informatiker från stadsbiblioteket och socialarbetare från fängelset i projektet. Godnattsagor inifrån baserar sig på motsvarande verksamhet som Malmö stadsbibliotek inledde 2008. Meningen med studiecirkeln är att förstärka deltagarnas föräldraroll och hjälpa dem att hålla kontakt med sina barn. Här spelar litteratur en viktig roll.

I grupperna med 3-6 pappor diskuteras högläsningens betydelse, litteratur, föräldrarskap och barnets utveckling. En lokal skådespelare har varit med och pratat om berättartekniker. Papporna har presentats för barnlitteratur men också böcker för vuxna, samt bibliotekets tjänster i allmänhet. I slutet av studiecirkeln läser deltagarna högt en saga de har valt som bandas in och skickas hem till barnet på cd med ett bokpaket. Fokus ligger hela tiden på barnen.

Godnattsagor inifrån blir permanent verksamhet i Vasa. Har man lyckats förebygga ett enda brott, förbättra en familjs livskvalitet eller hjälpa en enda förälder att återskapa relationen till sitt barn, har projektet varit värt all tid som lagts på det,

konstaterar Koskimies-Hellman. Feedback från såväl fängelsepersonalen som själva deltagarna och deras familjer har varit positiv.

55 deltagare i **Ari Haasios** workshoppar i informationssökning på internet svarade på en enkät om sitt internetjag och sina kunskaper i informationssökning. Svaren visar att det även finns behov för bredare utbildning i användning av internetverktyg. Deltagarna var motiverade och lärde sig ny kunskap i workshopparna. Nivån på deras kunnande varierade dock. Målet inom branschen ska vara att alla biblioteksanställda ska känna att de behärskar informationsökandet och de centrala webbverktygen - och också gör det i praktiken.

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A. TUTKIMUKSIA

1. Timo Toikko. Sosiaalityön amerikkalainen oppi. Yhdysvaltalaisen caseworkin kehitys ja sen yhteys suomalaiseen tapauskohtaiseen sosiaalityöhön. 2001.
2. Jouni Björkman. Risk Assessment Methods in System Approach to Fire Safety. 2005.
3. Minna Kivipelto. Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teorit ja menetelmät. 2006.
4. Jouni Niskanen. Community Governance. 2006.
5. Elina Varamäki, Matleena Saarakkala & Erno Tornikoski. Kasvuyrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
6. Kari Jokiranta. Konkretisoituva uhka. Ilkka-lehden huumekirjoitukset vuosina 1970–2002. 2008.
7. Kaija Loppela. ”Ryhmässä oppiminen - tehokasta ja hauskaa”: Arviointitutkimus PBL-pedagogiikan käyttöönotosta fysioterapeuttikoulutuksessa Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vuosina 2005-2008. 2009.
8. Matti Ryhänen & Kimmo Nissinen (toim.). Kilpailukykyä maidontuotantoon: toimintaympäristön tarkastelu ja ennakointi. 2011.
9. Elina Varamäki, Juha Tall, Kirsti Sorama, Aapo Länsiluoto, Anmari Viljamaa, Erkki K. Laitinen, Marko Järvenpää & Erkki Petäjä. Liiketoiminnan kehittyminen omistajanvaihdoksen jälkeen –Case-tutkimus omistajanvaihdoksen muutostekijöistä. 2012.
10. Merja Finne, Kaija Nissinen, Sirpa Nygård, Anu Hopia, Hanna-Leena Hietaranta-Luoma, Harri Luomala, Hannu Karhu & Annu Peltoniemi. Eteläpohjalaisten elintavat ja terveyskäyttäytyminen : TERVAS – terveelliset valinnat ja räätälöidyt syömisen ja liikkumisen mallit 2009 – 2011. 2012.

B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ

1. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu -tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma. 1998.
2. Elina Varamäki - Ritva Lintilä - Taru Hautala - Eija Taipalus. Pk-yritysten ja ammattikorkeakoulun yhteinen tulevaisuus: prosessin kuvaus, tuotokset ja toimintaehdotukset. 1998.
3. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. 1999.
4. Petri Kahila. Tietoteollisen koulutuksen tilanne- ja tarveselvitys Seinäjoen ammattikorkeakoulussa: väliraportti. 1999.
5. Elina Varamäki. Pk-yritysten tuleva elinkaari - säilyykö Etelä-Pohjanmaa yrittäjämaakuntana? 1999.
6. Seinäjoen ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän auditointi 1998-1999. Itsearviointiraportti ja keskeiset tulokset. 2000.
7. Heikki Ylihärtilä. Puurakentaminen rakennusinsinöörien koulutuksessa. 2000.
8. Juha Ruuska. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutus selvitys. 2000.
9. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 2001. 2001.
10. Minna Kivipelto (toim.). Sosionomin asiantuntijuus. Esimerkkejä kriminaalihuolto-, vankila- ja projektityöstä. 2001.
11. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1998-2000 valmistuneiden sijoittuminen. 2002.
12. Varmola T., Kitinoja H. & Peltola A. (ed.) Quality and new challenges of higher education. International Conference 25.-26. September, 2002. Seinäjoki Finland. Proceedings. 2002.

13. Susanna Tauriainen & Arja Ala-Kaupilla. Kivennäisaineet kasvavien nautojen ruokinnassa. 2003.
14. Päivi Laitinen & Sanna Välisaari. Staphylococcus aureus -bakteerien aiheuttaman utaretulehduksen ennaltaehkäisy ja hoito lypsykarja tiloilla. 2003.
15. Riikka Ahmaniemi & Marjut Setälä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Alueellinen kehittäjä, toimija ja näkijä. 2003.
16. Hannu Saari & Mika Oijennus. Toiminnanohjaus kehityskohteena pk-yrityksessä. 2004.
17. Leena Niemi. Sosiaalisen tarkastelua. 2004.
18. Marko Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä. Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. 2004.
19. Suvi Torkki (toim.). Kohti käyttäjäkeskeistä muotoilua. Muotoilijakoulutuksen painotuksia SeAMK:ssa. 2005.
20. Timo Toikko (toim.). Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohta. 2005.
21. Elina Varamäki & Tarja Heikkilä & Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2001–2003 valmistuneiden sijoittuminen opiskelun jälkeen. 2005.
22. Tuija Pitkäkoski, Sari Pajuniemi & Hanne Vuorenmaa (ed.). Food Choices and Healthy Eating. Focusing on Vegetables, Fruits and Berries. International Conference September 2nd – 3rd 2005. Kauhajoki, Finland. Proceedings. 2005.
23. Katariina Perttula. Kokemuksellinen hyvinvointi Seinäjoen kolmella asuinalueella. Raportti pilottihankkeen tuloksista. 2005.
24. Mervi Lehtola. Alueellinen hyvinvointitiedon malli – asiantuntijat puhujina. Hankkeen loppuraportti. 2005.
25. Timo Suutari, Kari Salo & Sami Kurki. Seinäjoen teknologia- ja innovaatiokeskus Frami vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta edistävänä ympäristönä. 2005.

26. Päivö Laine. Pk-yritysten verkkosivustot – vuorovaikutteisuus ja kansainvälistyminen. 2006.
27. Erno Tornikoski, Elina Varamäki, Marko Kohtamäki, Erkki Petäjä, Tarja Heikkilä, Kirsti Sorama. Asiantuntijapalveluyritysten yrittäjien näkemys kasvun mahdollisuuksista ja kasvun seurauksista Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla –Pro Advisor –hankkeen esiselvitystutkimus. 2006.
28. Elina Varamäki (toim.) Omistajanvaihdosnäkömät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
29. Beck Thorsten, Bruun-Schmidt Henning, Kitinoja Helli, Sjöberg Lars, Svensson Owe and Vainoras Alfonsas. eHealth as a facilitator of transnational cooperation on health. A report from the Interreg III B project "eHealth for Regions". 2007.
30. Anmari Viljamaa, Elina Varamäki (toim.) Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2007. 2007.
31. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus – Marja Lautamaja. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v.2004–2005 valmistuneiden sijoittuminen opiskelujen jälkeen. 2007.
32. Sulevi Riukulehto. Tietoa, tasoa, tekoja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun ensimmäiset vuosikymmenet. 2007.
33. Risto Lauhanen & Jussi Laurila Bioenergian hankintalogistiikka. Tapaustutkimuksia Etelä-Pohjanmaalta. 2007.
34. Jouni Niskanen (toim.). Virtuaalioppimisen ja -opettamisen Benchmarking Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen sekä Kokkolan yliopistokeskuksen ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouun Averkon välillä keväällä 2007. Loppuraportti. 2007.
35. Heli Simon & Taina Vuorela. Ammatillisuus ammattikorkeakoulujen kielten- ja viestinnänopetuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kielten- ja viestinnänopetuksen arviointi- ja kehittämishanke 2005–2006. 2008.
36. Margit Närvä - Matti Ryhänen - Esa Veikkola - Tarmo Vuorenmaa. Esiselvitys maidontuotannon kehittämiskohteista. Loppuraportti. 2008.

37. Anu Aalto, Ritva Kuoppamäki & Leena Niemi. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyspedagogisia ratkaisuja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikön kehittämishanke. 2008.
38. Anmari Viljamaa, Marko Rossinen, Elina Varamäki, Juha Alarinta, Pertti Kinnunen & Juha Tall. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2008. 2008.
39. Risto Lauhanen. Metsä kasvaa myös Länsi-Suomessa. Taustaselvitys hakkuumahdollisuuksista, työmääristä ja resurssitarpeista. 2009.
40. Päivi Niiranen & Sirpa Tuomela-Jaskari. Haasteena ikäihmisten päihdeongelma? Selvitys ikäihmisten päihdeongelman esiintyvyydestä pohjalaismaakunnissa. 2009.
41. Jouni Niskanen. Virtuaaliopetuksen ajokorttikonsepti. Portfoliotyyppinen henkilöstökoulutuskokonaisuus. 2009.
42. Minttu Kuronen-Ojala, Pirjo Knif, Anne Saarijärvi, Mervi Lehtola & Harri Jokiranta. Pohjalaismaakuntien hyvinvointibarometri 2009. Selvitys pohjalaismaakuntien hyvinvoinnin ja hyvinvointipalveluiden tilasta sekä niiden muutossuunnista. 2009.
43. Vesa Harmaakorpi, Päivi Myllykangas ja Pentti Rauhala. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan arviointiraportti. 2010.
44. Elina Varamäki (toim.) Pertti Kinnunen, Marko Kohtamäki, Mervi Lehtola, Sami Rintala, Marko Rossinen, Juha Tall ja Anmari Viljamaa. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2010. 2010.
45. Elina Varamäki, Marja Lautamaja & Juha Tall. Etelä-Pohjanmaan omistajanvaihdosbarometri 2010. 2010.
46. Tiina Sauvula-Seppälä, Essi Ulander ja Tapani Tasanen (toim.). Kehittyvä metsäenergia. Tutkimusseminaari Seinäjoen Framissa 18.11.2009. 2010.
47. Autio Veli, Björkman Jouni, Grönberg Peter, Heinisuo Markku & Ylihärsilä Heikki. Rakennusten palokuormien inventaariotutkimus. 2011.

48. Erkki K. Laitinen, Elina Varamäki, Juha Tall, Tarja Heikkilä & Kirsti Sorama. Omistajanvaihdokset Etelä-Pohjanmaalla 2006-2010 - ostajayritysten ja ostokohteiden profiilit ja taloudellinen tilanne. 2011.
49. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä & Marja Lautamaja. Nuorten, aikuisten sekä ylemmän tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työelämään - seurantatutkimus Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2006-2008 valmistuneille. 2011.
50. Vesa Harmaakorpi, Päivi Myllykangas and Pentti Rauhala. Evaluation Report for Research, Development and Innovation Activities.
51. Ari Haasio & Kari Salo (toim.). AMK 2.0 : Puheenvuoroja sosiaalisesta mediasta ammattikorkeakouluissa. 2011.
52. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä, Juha Tall & Erno Tornikoski. Eteläpohjalaiset yrittäjät liiketoimintojen ostajina, myyjinä ja kehittäjinä. 2011.
53. Jussi Laurila & Risto Lauhanen. Pienen kokoluokan CHP -teknologiasta lisää voimaa Etelä-Pohjanmaan metsäkeskusalueelle. 2011.
54. Tarja Keski-Mattinen, Jouni Niskanen & Ari Sivula. Ammattikorkeakoulu-opintojen ohjaus etätyömenetelmillä. 2011
55. Tuomas Hakonen & Jussi Laurila. Metsähakkeen kosteuden vaikutus polton ja kaukokuljetuksen kannattavuuteen. 2011
56. Heikki Holma, Elina Varamäki, Marja Lautamaja, Hannu Tuuri & Terhi Anttila. Yhteistyösuhteet ja tulevaisuuden näkymät eteläpohjalaisissa puualan yrityksissä. 2011.
57. Elina Varamäki, Kirsti Sorama, Kari Salo & Tarja Heikkilä. Sivutoimiyrittäjyyden rooli ammattikorkeakoulusta valmistuneiden keskuudessa. 2011.
59. Matti Ryhänen & Erkki Laitila (toim.). Yhteistyö ja resurssit maitotiloilla. Verkostomaisen yrittämisen lähtökohtia ja edellytyksiä. 2012.
60. Jarkko Pakkanen, Kati Katajisto & Ulla El-Bash. Verkostoitunut älykkäiden koneiden kehitysympäristöt : VÄLKKY-projektin raportti. 2012.

61. Elina Varamäki, Tarja Heikkilä, Juha Tall, Aapo Länsiluoto & Anmari Viljamaa. Ostajien näkemykset omistajanvaihdoksen toteuttamisesta ja onnistumisesta. 2012.

C. OPPIMATERIAALEJA

1. Ville-Pekka Mäkeläinen. Basics of business to business marketing. 1999.
2. Lea Knuuttila. Mihin työhjausta tarvitaan? Oppimateriaalia sosiaalialan opiskelijoiden työhjauskurssille. 2001.
3. Mirva Kuni & Petteri Männistö & Markus Välimaa. Leikkauspelot ja niiden hoitaminen. 2002.
4. Kempas Ilpo & Bartens Angela. Johdatus portugalin kielen ääntämiseen: Portugali ja Brasilia. 2011.
5. Ilpo Kempas. Ranskan kielen prepositio-opas : Tavallisimmat tapaukset, joissa adjektiivi tai verbi edellyttää tietyn preposition käyttöä tai esiintyy ilman prepositiota. 2011.

D. OPINNÄYTETÖITÄ

1. Hanna Halmesmäki – Merja Halmesmäki. Työvoiman osaamistarvekartoitus Etelä-Pohjanmaan metalli- ja puualan yrityksissä. 1999.
2. Tiina Kankaanpää – Maija Luoma-aho – Heli Sinisalo. Kymmenen metrin kävelytestin suoritusohjeet CD-rom levyllä: aivoverenkiertohäiriöön sairastuneen kävelyn mittaaminen. 2000.
3. Laura Elo. Arvojen rooli yritysmaailmassa. 2001.

4. Nina Anttila. Päälle käyvää – vaatemallisto ikääntyvälle naiselle. 2002.
5. Jaana Jeminen. Matkalla muotoiluuyrittäjyyteen. 2002.
6. Päivi Akkanen. Lypsääkö meillä tulevaisuudessa robotti? 2002.
7. Johanna Kivioja. E-learningin alkutaival ja tulevaisuus Suomessa. 2002.
8. Heli Kuntola – Hannele Raukola. Naisen kokemuksia minäkuvan muuttumisesta rinnanpoistoleikkauksen jälkeen. 2003.
9. Jenni Pietarila. Meno-paluu –lauluillan tuottaminen. Produktion tuottajan käsikirja. 2003.
10. Johanna Hautamäki. Asiantuntijapalvelun tuotteistaminen case: ´Avaimet markkinointiin, kehittyvän yrityksen asiakasohjelma -pilottiprojekti ´. 2003.
11. Sanna-Mari Petäjistö. Teollinen tuotemuotoiluprosessi – Sohvapöydän ja sen oheistuotteiden suunnittelu. 2004.
12. Susanna Patrikainen. Nuorekkaita asukokonaisuuksia Mode LaRose Oy:lle. Vaatemallien suunnittelu teolliseen mallistoon. 2004.
13. Tanja Rajala. Suonikohjuleikkaukseen tulevan potilaan ja hänen perheensä ohjaus päiväkirurgisessa yksikössä. 2004.
14. Marjo Lapiolahti. Maksuvalmiuslaskelmien toteutuminen sukupolvenvaihdostiloilla. 2004.
15. Marjo Taittonen. Tutkimusmatka syrjäytymisen maailmaan. 2004.
16. Minna Hakala. Maidon koostumus ja laatutekijät. 2004.
17. Anne Uusitalo. Tuomarniemen ympäristöohjelma. 2004.
18. Maarit Hoffrén. Vaihtelua kasviksilla. Kasvisruokalistan kehittäminen opiskelijaravintola Risetiin. 2004.
19. Sami Karppinen. Tuomarniemen hengessä. Arkeista antologiaksi. 2005.

20. Elina Syrjänen – Anne-Mari Uschanoff. Messut – ideasta toimintaan. Messutoteutus osana yrityksen markkinointiviestintää. 2005.
21. Ari Sivula. Metahakemiston ja LDAP-hakemiston asennus, konfigurointi ja ohjelmointi Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. 2006.
22. Johanna Väliniemi. Suorat kaaret – kattaustekstiilien suunnittelu yhteistyössä tekstiiliteollisuuden kanssa. 2006. (verkkajulkaisu)

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34, PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5863-40-6 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)